

evangélikus

81. évfolyam, 45. szám
2016. november 13.

élet

Kéthetente megjelenő magazin | evangelikus.hu

EVANGÉLIKUS
MŰZEUM • HUSZÁR

Múzeumi
nyitány

1. oldal

KÖZÖS MEGEMLEKEZÉS

A szembenállástól a közösségig

Evangelikus–római katolikus közös
megemlékezés a reformációról 2017-ben

990 Ft

A SZEMBENÁLLÁSTÓL A KÖZÖSSÉGIG

2017-ben katolikusok és evangélikusok együttesen tekintenek vissza a reformáció 500 évvel ezelőtt történt eseményeire, ugyanakkor a hivatalos ökumenikus dialógus elmúlt ötven évére is.

A szembenállástól a közösségig egy olyan ökumenikus megemlékezés alapját képezi, amely merőben eltér a korábbi százéves évfordulóktól. A Lutheránus–Római Katolikus Egység Bizottsága szeretettel hív minden keresztényt, hogy együtt tanulmányozzák ezt a közös dokumentumot nyitottan és kritikusan, és hogy együtt járjanak azon az ösvényen, amely az egyház teljes és látható egységéhez vezet.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK

A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangelikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.

Emlékművet a reformációra...

Nem elégedhetünk meg kevesebbel, mint új reformációval. Ha ennél kevesebb történelmi, az ötszázadik évforduló valósága pályázati elszámolások aktáiban, képarchívumok egyre

nehézebben letölthető tartalmaiban várja majd, hogy legalább egy eldugott doktori disszertációban pislákoljon egy keveset. Maradandót kellene alkotnunk.

Jelen lenni a szenvedésben

A kórházlelkészek munkáját nem övezi akkora megbecsülés, mint a többi szolgálati területen dolgozóké, a Magyarországi Evangélikus Egyház kórházlelkészei mégis becsü-

letesen, lelkesen végzik ezt a rendkívüli kihívásokkal teli feladatot. A kórházlelkészség két éve került az országos iroda gyülekezeti és missziói osztályának irányítása alá. E szolgálati ág helyzetéről, szenvedésről és gyógyulásról, feladatokról és célokról beszélgettünk az osztály vezetőjével, Németh Zoltán evangélikus lelkésszel.

Mi lesz veled, Európa?

Nehéz kérdések, helyzetek megoldását a szélsőségek gátolják leginkább. A két oldal vélt és valós részizgazságainak hangsúlyozásával a másik felet provokálják. Megoldás nem, csak

bántás, keserűség, megkeményedés születhet az ilyen szembenállásból. A migráció ügyében a szélsőséges, egyoldalú véleménynyilvánítás nem csupán hiba, tévedés, hanem bűn.

Szükség van a gyökerekre

Hogyan lehet megszólaltatni a reformáció örökségét a 21. században? Hogyan újulhat meg újra és újra egy több mint négyszázötven éves közösség? Hogyan fér össze a hagyományok őrzése a jelen kihívásaihoz való alkalmazkodással? Ezekre a kérdésekre keresik és próbálják megfogalmazni saját válaszaikat a soproni evangélikusok.

Múzeumi nyitány

Alighanem sajtótörténeti kuriózum, hogy egy magazin mindössze az ajánlójában foglalkozzék a címlapfotóval beharangozott témával... Azonban lapzártánk előtt ezúttal esélyünk sem lehetett arra, hogy belső felvételekkel illusztrált riportban mutassuk be a főváros Deák terén november 11-én (vagyis: lapunk kézbesítésének idején) átadandó Insula Lutherana Kulturális és Lelkiségi Központot, illetőleg az Evangélikus Országos Múzeum – *Luther öröksége* címmel – ezzel egy időben nyíló új állandó kiállítását. Nem titok: lapzártánk idején még javában zajlanak e nagyszabású beruházás végső munkálatai, hogy a megnyitó napjára minden fontosabb elem a helyére kerüljön. Ugyanakkor azt sem tehetjük meg, hogy majd csak két hét múlva „harangozzuk be” címlapunkon a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) legnagyobb őszi eseményét, amely – a megelőző templomi ünnepélyvel egyetemben – a reformációi emlékévé hivatalos országos (evangélikus) megnyitója is.

Nem olvasószerkesztői figyelmetlenség miatt szerepel tehát *Múzeumi megnyitó* helyett *nyitány* a címben, hiszen a péntek délután három órakor kezdődött (kezdődő) ünnepség valóban nyitánya annak a múlt (részben muzeális) örökségből kiinduló, de – szándéka szerint – a jelenben megszólító és üdvösséges jövőhöz lendítő folyamatnak, amelynek mi is részesei vagyunk és – még nem késő csatlakozni! – lehetünk.

Ilyesformán ez az ajánló most bevallottan a reklám helye, remélve, olvasóink is késztetést éreznek majd ahhoz, hogy mihamarabb „bekíváncsiskodjanak” a Deák téri lutheránus sziget utcafrontról nézve is érdeklődést keltő spalettái mögé. Az *Evangélikus Élet* következő lapszámában természetesen részletekkel is szeretnénk csábítani olvasóinkat ebbe az „éltető múzeumba”, amiként ígéretünk van arra nézvést is, hogy további exkluzív mozzanatok adhatunk közre az október 31-én, azaz a reformáció megindulásának 499. jubileumán történt lundi eseményekről...

De – hogy lapunk mostani számának ajánlása se maradjon el – örömmel jelezzük, hogy exkluzív riportban mutathatjuk be a reformáció magyarországi gyökereinek legelső „közösségi gyümölcsét”, a Soproni Evangélikus Egyházközséget, s mintegy az *Égtájoló* jegyében igyekeztünk e magazinban is rávilágítani missziós lehetőségeinkre.

● T. PINTÉR KÁROLY

Segítő kezek kerestetnek

A Kölcsei Evangélikus Egyházközség egyik most induló szolgálata a *Segítő kezek* projekt. A program a térségben élőknek, valamint kárpátaljai szegény családoknak és a Partium területén élő rászorulóknak igyekszik segíteni egy karitatív, önkéntes hálózat felépítésével, illetve működtetésével. A projekt keretében a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium hat tanulója és két tanára – a kölcsei evangélikus és a tiszaujlaki református lelkész vezetésével – a közelmúltban már felkérésített öt családot, hogy kidolgozzák részükre a hosszú távú segítségnyújtás mikéntjét, például patrónusi osztályok létrehozásával.

A programhoz a miskolci Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakgimnázium, valamint az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium és Kollégium is csatlakozott, de várják további gimnáziumok, általános iskolák, egyházak, alapítványok, sőt akár magánszemélyek bekapcsolódását is. (Jelentkezni a kolcse@lutheran.hu e-mail-címen lehet.)

TÓTH ATTILA *evangélikus lelkész (Kölcse)*

Luther-énekek képekben

Épp egy éve, hogy örömmel számolhattunk be Sólyom Irén *Ünnepvárás-ünnepvárás* című könyvének bemutatójáról. Akkor kiállítással összekapcsolt könyvbemutatóról szólt a híradás. Úgy tűnik, Sólyom Irén nem töltötte tétlenül az elmúlt időszakot, hiszen új képeket hozott a szeptemberi hálaadó istentiszteletre. Akár a könyv folytatásának is tekinthető alkotásokat, a reformációi ünnepsorozatához kapcsolódó 2017-es falinaptár képeit.

A tőle megszokott igényességgel készített tizenkét kép nem más, mint Luther Márton egy-egy énekének ihletett, vizuális megjelenítése. A textilbe álmódott dallamok méltóképpen, közérthető módon mutatják be reformátorunk hitét, idézik meg gondolatait.

A képekből, illetve azok fotóiból szép, színvonalas nyomdai munkával kivitelezett kiadvány is készült, *Luther-énekek az Evangélikus énekeskönyvből* címmel. A tetszetős falinaptáron a képek alatt egy-egy lutheri ének szövege szerepel. Jó lenne, ha minél több evangélikus otthon falán megjelenhetne ez az ajándéknak sem utolsó újdonság. Hátha a segítségével a családok mindennapjaiba is bevonulnának evangélikus énekeink. A képek a zuglói evangélikus templomban tekinthetők meg gyülekezeti alkalmainkon, a falinaptár pedig a Luther Kiadó könyvesboltjában (1081 Budapest, Kiss József utca 2/A) és a Huszár Gál könyvesboltban (1052 Budapest, Deák Ferenc tér 4.) szerezhető be, vagy megrendelhető a zuglo@lutheran.hu e-mail-címen.

GYARMATI GÁBOR (*Zugló*)

Oratio œcumenica

Istenünk! Hozzád fordulunk most, aki útítársunkká szegődtél, és azt ígérted, velünk maradsz minden napon a világ végezetéig.

Segíts, hogy néped tagjaiként szeretted tanúivá legyünk ott, ahová küldesz. Add, hogy ajándékaidat, áldásaidat, amelyekben részünk lehet, szívesen továbbadjuk embertársainknak. Tégy minket követeiddé, akik evangéliumodat hirdetik szóval és tettekkel – otthon, munkahelyen, iskolában és amerre csak járnak.

Könyörgünk hozzád a szenvedőkért. Azokért, akik nehéz terheket cipelnek, akiket gondok nyomasztanak, betegségek törnek le. Azokért, akik kilátástalannak látják a jövőt, és azokért is, akik számára csak a földi élet valósága létezik.

Könyörgünk hozzád a természeti csapások, háborúk áldozataiért. Könyörgünk a halál révén állókért, hogy békességet találjanak tebenned. Könyörgünk felsebzett földgolyónkért, ahol sok embertársunk nem ismer föl téged: az Élet forrását, a Menedéket, a Cél.

Köszönjük, hogy szereteteinkkel egymás mellett állhatunk, hogy ajándékká, támasszá, rád mutató jellé lehetünk egymás számára. Segíts, hogy minden dolgunk szeretetben menjen végbe.

Könyörgünk hozzád saját magunkért: erősíts minket a jóért, igazért való küzdelmeinkben, állj mellénk a megpróbáltatások között. Taníts, hogy egyedül hozzád meneküljünk, keresztedre nézzünk, és belekapaszkodjunk irgalmas szeretetedbe. Segíts, hogy komolyan vegyük ítéleted valóságát, de kérünk, légy mellettünk, és szabadíts meg a kétségbeeséstől.

Kérünk, Istenünk, add, hogy már most átéljük egyszerre jelen lévő és majdan eljövendő országod örömet, amikor a te nevedben vagyunk együtt, a te akaratodat cselekedjük, és neked adunk hála sokféle ajándékodért. Légy velünk, vezess minket, hogy Jézus lábnyomába illeszkedjen az életünk.

Békességedet és áldásodat kérjük családunkra, otthonainkra, szereteteinkre, országunkra és az egész világra. Ámen.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Az ökumené reformációja

Talán nem túlzás, ha azt állítom, hogy újabb egyháztörténelmi jelentőségű alkalmon vehettem részt, ezúttal már mint a világ közel hetvenötmillió evangélikusát magába foglaló közösség egyik alelnöke...

Nem arról van szó, hogy a Keresztények Egységét Előmozdító Pápai Tanács gesztust gyakorolt, és vállalta, hogy az evangélikusok számára ünnepnek számító október 31-én kész egy közös alkalomra. Nem, most kifejezetten a reformáció ünnepe áll a megemlékezés középpontjában. A katolikusok és az evangélikusok közös istentiszteletet tartottak a jeles napon, ezzel pedig új távlatokat nyitottak a két egyház együttműködése és közös tanúságtétele számára. Az utókor talán úgy fogja emlegetni ezt a napot, hogy ehhez kötődik az ökumené reformációja.

Az időpont mellett a helyszín is fontos. 1947-ben a svédországi Lundban alakult meg a Lutheránus Világszövetség (LVSZ). A liturgiában a mi részünkről központi szerepet kapott Munib Younan LVSZ-elnök a Szentföldön, Jeruzsálemben püspök, Martin Junge főtitkár pedig Chiléből származik.

A sok jelen levő fiatal azt is kifejezésre juttatta, hogy nem egyszerűen visszaemlékezünk, hanem a jövőt munkálva előretekintünk. Egyházaink továbbá korántsem férfiközpontúak, példának okáért a házigazda svéd egyház élén Antje Jackelén személyében érsek asszony áll.

A lundi reformációi istentiszteletet evangélikusok és katolikusok közösen tartották. Ferenc pápa mellett a vatikáni Kurt Koch kardinális, valamint sok-sok érsek, püspök és apáca volt jelen. Amikor 2010 adventjében az LVSZ vezetésével a Vatikánban jártunk, meghívtuk XVI. Benedek pápát, hogy valamilyen formában majd legyen részese a reformációi megemlékezéseknek. Ferenc pápa betartotta elődje ígéretét.

Érdekes együtt szemlélni a két egyházfőt. Igazat kell adnom Vértesaljai László jezsuita pap barátomnak, aki szerint Benedek tudós teológus, Ferenc viszont próféta. Hiszem, hogy ennek jegyében vállalta a lundi szolgálatot is. Egy svéd egyházi lapnak adott interjújában már az alkalmat megelőzően részletesen szólt arról, mennyire nagyra értékeli Luthert. Őt egyrészt a Szentírás szenvedélyes hívének nevezte, másrészt igen okos embernek. Szólt arról, hogy argentinai lelkészi és püspöki szolgálata során milyen jól együtt tudott működni az evangélikusokkal.

Bárhol jelenik meg Ferenc pápa, ujjongó tömeg fogadja. A hozzá hasonló vérmérsékletű Younan püspök mindenestire igyekszik ugyanazt a derűt sugározni. Az állami és egyházi elvárásoknak megfelelően Ferenc pápa találkozott a svéd királyi család tagjaival és a miniszterelnökkel, valamint november 1-jén misét is tartott a malmói futballstadionban, ám azt minden alkalommal egyértelművé tette, hogy látogatása középpontjában a közös reformációi megemlékezés áll. Erre utalt egyebek mellett az is, hogy a liturgiában részt vevők a reformáció színére emlékeztető piros stólát viseltek az egyszerű albán. A katolikus gyakorlatban ez persze a

mártírok színe is. Ebben az összefüggésben bizony a vértanúk ökumenéjéről is beszélnünk kell. Lundban mind a pápa, mind az evangélikus vezetők megemlékeztek az üldözött keresztényekről.

Az ökumenikus reformációi istentisztelet felemelő része volt, amikor a résztvevők a békejelét osztották meg egymással. A római pápa és az evangélikus püspök átölelte egymást (*képünkön*). A közelmúltban magyarul is megjelent irat címét kölcsönvéve azt mond-

hatjuk, hogy eljutottunk a szembenállástól a közösségig. Ebben az ölelésben egyszerre volt benne a bocsánatkérés és a megbocsátás, a gyónás és a feloldozás.

Ám még nem értünk célba. Örülök, hogy a liturgia keretében az említett ökumenikus dokumentumnak éppen a harmadik felszólítását vezethetem be, miközben egy kislány meggyújtotta a harmadik gyertyát. A harmadik felszólításban ugyanis benne van az az elköteleződés, hogy immár az egyház látható egységét fogjuk munkálni. Ennek jele pedig az asztalközösség, hogy egyek lehe-

FOTÓ: MIKAEL RINGLANDER

tünk az úrvacsorában. Igehirdetésében Junge főtitkár is határozottan utalt erre, és megfogalmazódott ez a vágy Koch bíboros imádságában is.

Végül hadd osszak meg az olvasóval egy olyan beszélgetést, amelyről még nem értesült a közvélemény. Amikor a lundi istentiszteletet követő malmói együttlét is véget ért – amelyen több ezren voltak jelen a város sportcsarnokában –, Younan LVSZ-elnök immár szűk körben megkérdezte Ferenc pápát: „Mi lesz a következő lépés?” Róma püspöke így válaszolt: „Nem tudom, nem én vagyok a Szentlélek.”

Ez az első hallásra tréfásnak tűnő mondat szerintem azt a meggyőződést is kifejezi, hogy ami itt és most történik, az a Szentlélek Úristen műve. Órá, az egység Lelkére kell hagyatkoznunk ezután is.

• FABINY TAMÁS

Szentháromság ünnepe után utolsó előtti (reménység-) vasárnap – Jer 8,4–7

Útvonaltervek

Mostanság már sokan szinte természetesnek veszik, hogy az úton levőket műholdas helymeghatározó rendszerek segítik. Különböző eszközön nyíl mutatja a pozíciót, az irányt, a környező jelölt utakat, nevesített objektumokat, távolságokat, időt, jóformán mindent, amit tudni akarhatunk. Közben pedig igényeink szerint kellemes gépi hang ad tájékoztatást bármely említett részletről, akár egy jó helyismerettel rendelkező útitárs.

Ugyanakkor ennek a segítségnek vannak árnyoldalai is, hiszen mind a digitális térképeket készítő emberek, mind a matematikai algoritmusok esetében számolni kell pontatlanságokkal, emberi mulasztásokkal, hibákkal, amelyek igazán sok kellemetlenséget tudnak okozni. Bosszantó, amikor egy-egy út már vagy még nincs a térképen, vagy a valóságban nem létezik, csak a térképen. Ugyanez igaz a fel nem tüntetett utakadályra, forgalomlassító eseményekre. Ilyenkor pedig nagy a belső zűrzavar, és ki ki úgy érezheti, hogy egy gép összevissza vezeti.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Az idő szalad, a türelem is fogytán, és az utazóra hirtelen rázúdul az elveszettség érzése. Bár az utazási segéd nem tétlen, és ajánl másik lehetőségeket, ám ekkorra már megrendült iránta a bizalom. Ilyenkor biztosan sajnálja az ember, hogy nem keresett magának hús-vér útitársat, de ekkor már késő bánat.

Az izoláció hamis nyugalma. Az igazán ijesztő mégis az, hogy egy kijelzőt bámulva, egy gépi hangot hallgatva nem csak az idő repül el. Jelenünk egyik legjobban ránk telepedő nyomorúsága éppen az a sajátos izoláció, amely általában véve is a gépek nyújtotta kényelem, a látszólag fáradhatatlan, „enni nem kérő” segítség révén egyre jobban eltávolít a másik embertől, az emberi kapcsolatoktól, a lelki közösségtől.

Egyedül utazunk, egyedül dolgozunk, egyedül szórakozunk, egyedül tanulunk, mindent egyedül akarunk csinálni, úgy, ahogy „nekem jó, ahogy nekem tetszik”. Pedig nem egyedül vagyunk az úton. Nem látunk arcokat, nem veszünk észre eseményeket, mert feszülten figyeljük a szerintünk fontos célt, és el is akarjuk kerülni, hogy bármi az utunkba álljon.

Ez az izoláció ugyanakkor nem ment fel az „alkalmas idők” elszalasztásától. A teremtett világban nem lehet csak az jelen, amiről mi akarjuk, hogy ott legyen. Épp ellenkezőleg: csak azért lehetünk részei a csodának, mert kiemelt helyünk és szerepünk van az Isten rendjében.

Isten globális helymeghatározó rendszere. Az említett izoláció lehet egy kísérlet a „rendbontásra”, és megpróbálhatjuk kijelzőkbe, szemüvegekbe zsúfolni a világot, ám minden ilyen próbálkozás szükségszerűen csak egy apró szeletet tud megmutatni a teremtésből. Sőt lehet, hogy amíg mi egy ember által jóváhagyott és kontrollált világ létrehozásával kísérletezünk, a költöző madarak, miközben épp szelik az eget, zavartalanul felülnek az áramlatra, és személyi asszisztens nélkül is tudják, hová tartanak. Megszámálhatatlanul sok élőlény, megannyi számunkra átláthatatlan, ellenőrizhetetlen esemény ostromolja azt az izolációs burkot, amelyben el akarunk rejtőzni az Isten rendje elől.

A leghatékonyabban azonban a másik ember jelenléte képes megszüntetni az izolációt. Isten rendjében ugyanis változatlanul a másik ember közelsége, jelenléte és az egymáshoz fűződő viszonyaink a legfontosabbak.

Egy ideig valóban kényelmesnek hathat, ha tudjuk, hogy a gépek nem kérdeznek, és nem okoznak lelkiismereti problémát sem. De ettől még a körülöttünk lévő világ tovább lüktet, és a ránk bízottak várnak ránk. Ők viszont kérdeznek, akár csak az emberré lett Isten, aki úgy áll előttünk, mint a másik ember, és akarja, hogy ez a viszonyulás számunkra is a legfőbb tájékozódási pontot jelentse. Jézus Krisztus akarja, hogy Isten népe minden körülmények között felismerje az isteni rendet, lássa és hallja a körülötte lüktető végtelen világot, érzékelje az alkalmas időt, érzékeny legyen a másik emberre.

Istennek ezt a rendjét hozza közel ismét hozzánk az emberré lett Isten. Lelki közösségre lépve velünk, emberi módon, de isteni bölcsességgel szólít meg, és olyan földi célokat jelöl ki, amelyeknek az eléréséhez észre kell venni a másik embert, meg kell hallgatni a lelkiismeretet, ki kell használni az alkalmas időt, és meg kell erősíteni a közösséget. Éppen ezért vezet az általa kijelölt út az Életre.

● PETHŐ ATTILA

Imádkozzunk! *Úr Jézus Krisztus, járj az úton velünk, légy minél közelebb, és hozz közel egymáshoz bennünket. Légy vigasztalónkká, légy bátorítónkká, és erősíts meg mindnyájunkat abban a reménységben, hogy az általad kijelölt út valóban az Életre vezet. Ámen.*

Szobor egy sikeres forradalmárnak

Szokványosnak tűnő októberi hétvégén hívogattak a harangok a Partiumban, az érköbölküti dombok között megbúvó ősi református templomba. A helybeliek és az odalátogatók azonban tudták, hogy a 29-i szombatra meghirdetett istentisztelet különleges eseményt tartogat: Luther Mártonnak állítottak szobrot az érmelléki településen.

Az erdélyi tájakon mind ez idáig egyedüli egész alakos szobor Luther Márton halálának négy százhetvenedik évfordulója, illetőleg a reformációi emlékévé tiszteletére állított az evangélikus helytörténész, Rákóczi Lajos kezdeményezésére. Az eseményre az ország határain túlról is szép számmal érkeztek vendégek, és a helybeliek közül is ott volt mindenki, aki ápolja és őrzi protestáns örökségét, és jó keresztyénként folyamatosan részese a hitéletnek. Így hát nem csoda, hogy nagy ünnepekhez méltóan megtelt az érköbölküti templom.

Az együttlét a székelyhídi férfikórus szolgálatával kezdődött, majd a Budapestről érkezett egyháztörténész, dr. Blázy Árpád evangélikus lelkész hirdetett igét Ap-Csel 8,26–30 alapján. Ezt követően Ledán István református lelkész köszöntötte a megjelenteket, és osztotta meg gondolatait a gyülekezettel. Mint mondta: „Luther korában nem volt Facebook, de a wittenbergi templomra kifüggesztett üzenetet igen sokan lájkolták”, és az általa gerjesztett hullám rekordidő alatt elárasztotta Európát.

Az érköbölküti iskolások másora Hermann Csaba énektanár, Béres Angéla vállaltanár és Szabó Anita tanítónő munkáját dicsérte. Utóbbi a szavallatával is megörvendeztette a gyülekezetet, majd – az okumené jegyében – a felerészt katolikusokból álló szalacsi Örökzöld asszonykórus énekelt. Mátyás Attila nagyváradi evangélikus lelkész érdekfeszítő és jól dokumentált előadását hallgathatták meg ezután az érdeklődők Váradnak és környékének reformációjáról.

A szoborállítás fontosságáról Rákóczi Lajos ötletgazda, főszervező beszélt. Az irodalomtanár, helytörténész hangsúlyozta: „Minden szoborállítás eszménykép-

választás.” Mi, magyarok hajlamosak vagyunk arra, hogy pesszimistán nézzük a világot, és legtöbb köztéri szobrunk mártírokat mintáz. II. Rákóczi Ferenc szám-

„Luther Mártonnak is helye van végre közöttünk”

űzetésben végezte életét, a '48-as tábornokokat kivégezték, és az '56-os forradalmároknak is tragikus a sorsuk. Luther Márton olyan forradalmár, aki ágyban, párnák között halt meg, és megélhette tanai győzedelmeskedését. Úgy is mondhatnánk, hogy ő olyan sikeres forradalmár, aki megváltoztatta a világot. Nem karddal harcolt, hanem eszmékkel, érvekkel, hittel... „Luther Mártonnak is helye van végre közöttünk, ezért is állítottunk neki szobrot itt az Érmelléken” – mondta a helytörténész.

Rákóczi Lajos szavai után az érköbölküti vallásórások másora következett, amely a

közelmúltban Érköbölkútra került lelkész-nő, Ledán Katalin példás közösségformáló munkájáról is tanúskodott.

Az ünnepség további része a templom előtti kertben zajlott, ahol Ledán István a református Csúri István püspöknek, Rákóczi Lajos pedig Adorjáni Dezső Zoltán evangélikus püspöknek a köbölkütiakhoz intézett levelét olvasta fel. „Gratulálok e nagyszerű, történelmet író köbölküti eseményhez. Külön gratulálok az ötletgazdának, és köszönöm, hogy ezt az ügyet szí-

vén viselte. Hálás vagyok a helybéli gyülekezetnek, hogy Luthernek ily módon is otthont ad” – fogalmazott a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház lelkészi vezetője.

Az alkotó, Szabó István jelenlétében Mátyás Attila és Rákóczi Lajos leplezte le a szobrot, majd – Mátyás Attila áldása (*képiünkön*) után – Meleg Vilmos színművész tartott lélekmelengető, erős pátoszú előadást a már csipős októberi szélben. Az eseményt szeretetvendégség zárta, amellyel a vendégszerető köbölküti gyülekezet ajándékozta meg az eseményen részt vevőket.

• K. B.

Abádszalók Város Önkormányzata abból az alkalomból, hogy nagy szülöttjének születési dátuma egybeesik a reformáció kezdetének ötszázadik jubileumával, kezdeményezte Abádi Benedek, a neves nyomdász és prédikátor egész alakos szobrának felállítását. Ehhez megnyerte protestáns egyházaink támogatását is, s így a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) az elmúlt évre – pályázati úton – mintegy hétmillió forintot biztosított a kivitelezésre.

Időközben azonban sajnálatos helyzet állt elő: a három pályázó közül a nyertes, Fritz Mihály nem tudta vállalni a munkát, ezért visszalépett, ezután pedig az NKA a szabályaira hivatkozva visszavonta támogatását, új pályázat benyújtását írva elő. A város ennek eleget tett, de a kulturális alap mind ez ideig elodázta a döntést, s amitől tartani lehetett, bekövetkezett: a megváltozott körülmények miatt többé nem lehet a visszautaltatott összeg újbóli kiutalására számítani.

Hiába kérte a város önkormányzata, hogy az ügy sürgösségére tekintettel adják a megbízást a pályázaton második helyet elért Kalmár Márton szobrászművésznek (aki a város javaslatában egyébként is az első helyen szerepelt, mivel szoborterve már évekkkel ezelőtt megjelent e sorok írójának Abádiról szóló monográfiájában, s ezt a város azóta emblémaként használja), az NKA hajthatatlan bizonyult, sőt mintha korábbi javaslatát is ejtette volna.

A baj csak az, hogy féltő, mindezt annak a jelentős történelmi alaknak az emlékezete szenvedheti meg, aki elévülhetetlen érdemeivel már félezer éve méltónak bizonyult a nemzet hálájára. Hiszen ő az első magyar nyomdász, aki – Fitz József nyomdatörténete szerint – a 16. század „legszebb magyar könyvét”, nyomdászatunk „első csúcsteljesítményét” kinyomtatta, s akinek szerepe elválaszthatatlan Erdősi Sylvester János *Új Testamentumának* 1541-i sárvár-újszigeti kiadásától.

Abádi nevéhez kapcsolhatók azok a páratlan értékű magyar nyelvű munkák is, melyek a híres krakkói Vietor Jeromos-féle nyomdában jelentek meg Abádi ottani tartózkodása idején, 1534 és 1539 között. Így például Dévai Bíró Mátyás – Abádi monogramjával ismert – *Ortographia Ungaricája* 1538-ban, Ozorai Imre vitairata Krisztusról és egyházáról, Gálszécsi István *Kegyes énekekről és keresztyén hitről rövid könyvecske* című, hangjegyekkel is ellátott munkája, Farkas András verses elbeszélése.

FOTO: SZABÓ MÁRIA JUDIT

Veszélyben Abádi Benedek szobrának felállítása Szalókon

Az előbbieket jelentőségét emeli, hogy Abádi Benedek – hiteles anyakönyvi bejegyzések szerint – Szegedi Kis István, Heltai Gáspárral és Batizi Andrással együtt hallgatta Luthert és Melanchthont a wittenbergi teológián 1543–44-ben, ahol „pappá ordináltatott”, s így tért haza előbb Eperjesre, majd a földig rombolt Szegedre, ahol az „új hit” hirdetőjeként működött, és – mint Gyalui Torda Zsigmond Melanchthonnak megírta – hatására „tündökölt az evangélium”.

Abádi fiatal, tevékeny élete – a Tinódi Sebestyén *Szegedi veszedelem* címet viselő művében olvasható leírás szerint –

az 1552-ben kitört vallási viszálykodások között ért véget, amikor (a krónika szavaival) „jámbor prédikátort városból kiküldék”, azaz a halálba kergették, így lett ő az „új hit” egyik legelső protestáns pap mártírja hazánkban.

Lehetetlen tehát, hogy Abádi Benedek szobrának a jövő jubileumi évben való felállítására ne legyen lehetőség, hogy bármilyen bürokratikus huzavona akadályozza egy mielőbbi kedvező döntés meghozatalát. Abádszalók város készen áll feladatának teljesítésére, egyházaink pedig továbbra is nyitva állnak az ügy támogatására.

• KOVÁCS MIKLÓS

Emlékművet a reformációra...

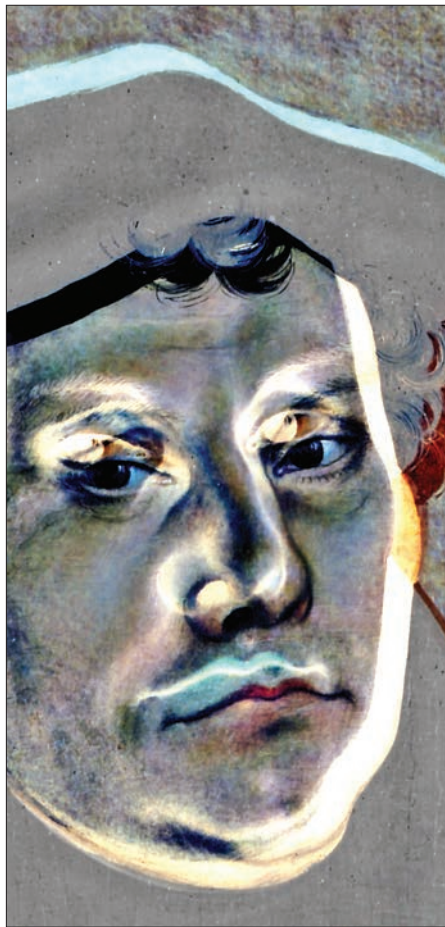
Gyülekezeteink, egyházunk életében szinte tapintható egyfajta belső felpeszsdülés, amely a reformáció kezdete ötszáz éves jubileumának közeledtével egyre látványosabb jeleket mutat. Igyekszünk minél többféle módon emléket állítani a reformátornak, felmutatni azokat az értékeket, amelyekkel a wittenbergi fordulat óta gazdagabb lett a világ. Helyénvaló ez az igyekezet, hiszen egy-egy világtörténelmi jelentőségű eseményt fél évezrednyi, évezrednyi léptékben jubilálni nem sok generációnak adatik meg.

Az ünneplés sokat elárul arról, hogy az ünneplőknek mit jelent az ünnepelt.

Felrémlik emlékeimben történelmi események hazug módon fonákjára fordított történéseinek, üzenetének ránk kényszerített dicsőítése. A tartalmatlan panelekből összetákolt, vörösben úszó kommunista hallelujázás kötelező volt, amely mögött a tehetetlen düh, a keserűség, a hatalom háta mögötti cinkos összekacsintás volt igazán valódi. És felrémlik olyan ünnepek is, amikor az alkalom emelkedettségében, az ünneppel való közösségben leginkább arra vágyott mindenki, hogy most álljon meg az idő egyszer s mindenkorra, mert ennél teljesebb pillanatot nem tudunk elképzelni.

Az ünnepek emlékművei is ezekről a gyökerekről fakadtak. Így keletkeztek a valóságtól teljesen idegen monstrumok, amelyeknek a nagysága mindig a hatalom megalázó attitűdjét sugallta. És így keletkeztek egyszerű táblák az emberség, a hit szavaival, vagy készültek szomorú-szép sírjelek, amelyek időrágta töredezettségükkel mégis fel-emelték az emlékezők tekintetét a jövő felé.

Milyen emlékművet állítsunk az utókornak, amikor küszöbön a jeles évforduló? Vagy szükséges-e egyáltalán, hogy a hitből épült város messze látszó templomán kívül még múltó anyagba is formáljuk emlékezésünk, tiszteletünk, reményességünk jelét? Attól tartok, hogy most nem a kőben, fában, fémbe rejtező történelmi arcképcsarnok kifaragása a legméltóbb tett. Öt évszázad hordaléka alól, különösen saját posztmodernünk ezer cserépre hullott törmeléke alól megfakult arccokat, megdermedt szíveket kell életre simogatni, új dobbanásra melengetni.

GRAFIKA: KIRÁLY MIKLÓS

Olyan emlékművet kell állítani, amelyet az aktuális kurzusváltásnál nem tesznek történelmi szoborparkba; olyan maradandót, értékeset kell magunk mögött hagyni, amelyből a köréje gyűlt közöny lassú pusztítása nem csinál kibetűzhetlenné mohosult emlékkövet.

Attól tartok, hogy nem elégedhetünk meg kevesebbel, mint új reformációval. Ha ennél kevesebb történik, az ötszázadik évforduló valósága pályázati elszámolások

aktáiban, képarchívumok egyre nehezebben letölthető tartalmaiban várja majd, hogy legalább egy eldugott doktori diszsertációban pislákoljon egy keveset. Maradandót kellene alkotnunk. Maradandót, mint ami idáig kitartott, de aminek új lendületet kell adnunk. Nem véső, nem öntőforma, nem gránitlapok: megalkuvás nélkül, Krisztustól tanult szeretettel hirdett evangélium és a Szentlélek munkája kell a reformáció új emlékművéhez.

A reformáció új emlékművének megálmodása, szüntelen alakítása pedig a Szentlélekért való könyörgés állandó közegeben kell hogy történjék. Szép a központilag generált buzgalom az egyházi turizmus fejlesztésére, de csak a Lélek erejével lesz felemelő, reményt, jövőt kínáló ige temploma, szószeke, tiszta, bőséges forrás a szomjazónak. Csak így válhat a maga lehetősége szerint messze földről hívogató helyé. Becsülendő az integráció lózungjával fémjelzett igyekezet, a törekvés a társadalom valódi humánumban megvalósuló egységére, de a gyülekezet közössége csak a Lélek erejével lesz gyógyító, befogadó közeg, ahol senkinek nem kell megküzdenie a feleslegessé válás, az elmagányosodás félelmével.

Az ötszázadik év nemzedékének nehezebb dolga van, mint reformátor eleinknek volt. Nem szervezetté merevedett, tévútra terelő, sötétségben tartó gyakorlat ellenében kell az evangéliumot magasra emelni. Azt ők már felemelték, láthatóvá, hallhatóvá tették. Nekünk azzal kell szembenéznünk, hogy mi minden emelkedett mellé és fölé annak, ami felülmúlhatatlan. Nincs az az ész nélküli gigantikus beruházás, amelyikkel képesek lennénk beárnyékolni a hamis csillogást, túlharsogni a fals hangzavart: nekünk nem a Dubai Creek Harbour tornyot kell felépítenünk. Nekünk sokkal nehezebb a dolgunk: felnyitni a szemeket arra, ami ott van a szemek előtt, megnyitni a füleket arra, ami már hangzik fél évezrede. Nem új, mégis friss; nem harsogó, mégis az egyetlen igazság: térjünk Istenhez, hogy vele, nála újra megtaláljuk a világot, a másik embert, önmagunkat!

Az így helyükre került emberek, közösségek, gyülekezetek a nemzedékről nemzedékre továbbadott, tovább élt örömhírral mindennél maradandóbb jelei lesznek az örök életre vezető evangélium diadalának. Igazi emlékművek, élő kövek templomai, Isten kertjei a hanyatló, de újjáteremtésre váró világnak.

• ÖRDÖG ENDRE

„Alámerül, de el nem süllyed”

Szükség van a gyökerekre

A megújulás tradícióját őrzi hazánk legrégebbi evangélikus gyülekezete

Hogyan lehet megszólaltatni a reformáció örökségét a 21. században? Hogyan újulhat meg újra és újra egy több mint négyszázötven éves közösség? Hogyan fér össze a hagyományok őrzése a jelen kihívásaihoz való alkalmazkodással? Ezekre a kérdésekre keresik és próbálják megfogalmazni saját válaszaikat a soproni evangélikusok.

Ma sokkal nehezebb az embereknek megtalálni azt, honnan jönnek, és hova tartanak. Ha valakinek nincsenek erős gyökerei, sokkal könnyebben szétesik” – hangsúlyozza Biczó Balázs felügyelő, aki tősgyökeres soproni, az 1600-as évekig tudja visszavezetni családjá eredetét. Szerinte egy ilyen hosszú és gazdag múlttal bíró egyházközség sokat tud adni ilyen téren is. Csak azt kell megtalálni, hogyan vigyük közel ezt a történelmi örökséget az emberekhez.

Magyarországon a soproni gyülekezet a legrégebbi evangélikus közösség, a korai reformációs központok egyike. Nem vé-

letlen, hogy a város elnyerte a reformáció európai városa címet. Feljegyezték, hogy 1524-ben már a lutheri tanokat tartalmazó, eretneknek nyilvánított könyveket égettek a főtéren, de ez sem tudta megállítani a reformáció terjedését a városban. „Luther egy szerethető és szerető Istent adott vissza az embereknek, nem egy üldöző és terrorizáló hatalmasságot” – foglalja össze Biczó Balázs a reformáció üzenetét saját szavaival. – Ez hatalmas nagy váltás volt. Visszahozta és közel hozta az emberekhez Istent. Nem tartanánk itt, ha ez nem történt volna meg. Sopron nem lenne Sopron, és az emberiség sem itt tartana, ha nem történt volna meg” – véli az egyházközség nem lelkészi vezetője.

Alapítási évének az 1565. esztendő té-
kinti az egyházközség. Ekkor történt, hogy

egy Gerengel Simon nevű lelkész érkezett a városba, hogy meglátogassa feleségének a rokonait. A városi tanács felkérte, hogy tartson istentiszteletet az akkoriban az evangélikusok által is használt Szent Mihály-templomban. Az alkalom végeztével pedig rögtön meghívták, hogy szolgáljon közöttük. Ő azután haláláig Sopronban munkálkodott: kátét, ágendát adott ki, énekeskönyvet szerkesztett, és megszervezte az evangélikus egyházközséget.

A gyülekezetben büszkék arra, hogy a reformáció milyen korán megjelent Sopronban, és arra is, hogy azóta gyakorlatilag megszakítatlanul működik a közösség. A jelenlegi létszámot tekintve a nyilvántartásukban mintegy négyezer fő szerepel. Az aktív tagok száma ennél azért kevesebb, viszont jóval szélesebb az ismertségük a városban.

Nyitotta a városa

Az evangélikus templom a város szívében, a történelmi belvárosban áll. Mögötte van az a nemrég felújított, több mint százéves épület, amely jelenleg a gyülekezet központjául szolgál. Itt mindig nagy a nyüzsgés. A gyülekezeti tagok belakták a kétszintes házat. Belépve életteli kép fogad: a fogasokon kabátok lógnak, a lépcsőn gyerekek rohagnak fel-le.

Az épület emeletén van a lelkészi hivatal és a különböző gyülekezeti helyiségek, ahol hittanórákat, bibliaórákat, de kulturális rendezvényeket is tartanak, a földszinten pedig a gyülekezet múltjának dokumentumait és tárgyi emlékeit őrzik.

„Minden közösségnek ismernie kell a múltját, hiszen a múltnak az ismeretében tudjuk aztán majd a jövőnket építeni. Különösen akkor, ha egy nagyon régi hagyományokkal rendelkező, tárgyi, szellemi emlékekben is nagyon gazdag gyülekezetről van szó. Ennek ismerete nélkül nem lehet valaki teljes értékű tagja a mai egyházközösségnek” – véli dr. Krisch András, a levéltár vezetője.

Az archívum mintegy háromszáz iratfolyóméternyi anyagot rejt. Mellette található a körülbelül hétezer kötetet őrző műemlék könyvtár. A múzeum számára kialakított térben 2015 októberében nyílt meg a gyülekezettörténeti kiállítás. Ez két egységből épül fel. Az első részben egy két világháború közötti evangélikus lelkészlakás enteriőrjét mutatják be, a nagyobbik teremben az egyházközösség történetét ismerheti meg a látogató a legértékesebb tárgyakon, könyveken, illetve a lelkészeket ábrázoló portréorozaton keresztül.

Krisch András szerint az egész gyülekezeti ház az összetartozás tudatát erősíti a közösségben. „Aki belép ebbe az épületbe, az egész földszinten, ahol a gyűjtemények kaptak helyet, a múltunkkal szembesülhet: megnézheti a múzeumunkat, bejöhethet a könyvtárunkba, levéltárunkba; megnézheti, milyen kincseket gyűjtöttek össze elődeink az elmúlt több mint négyszázötven évben. Mondhatjuk, hogy a történelmen keresztül vezet a lelkészi hivatalba az út.”

Kétnyelvű közösség

„A kétnyelvűség nagy kincs [...]. A jövőre tekintve a gyülekezet szeretne hozzájárulni ahhoz, hogy használják ki, segítségük elő vagy újra fedezzék föl ezt a kincset” – áll a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

gyülekezeteinek történetéről 2011-ben kiadott kötetben.

A soproni gyülekezet kezdetől fogva német nyelvű volt. A történelem viharai megtépázták a közösséget. A legnagyobb csapást az 1946-ban történt kitelepítések jelentették, ma is létezik azonban egy erős német gyülekezeti mag.

Vannak történetek arról, hogy a kitelepítettek között voltak olyanok, akik ahogy lehetett, Németországból visszaköltöztek a határ túloldalára, Ausztriába, hogy legalább a soproni templom tornyát láthassák. Aztán az erősen őrzött határon, ahogy lehetett, hazaszöktek. A házat, amelyet elvettek tőlük, évtizedek megfeszített munkájával visszavásárolták. Mert nekik fontos ez a város, az a ház, amely egykor az őseiké volt. Büszkékre, hogy most ugyanott élhetnek, még ha hatalmas áldozatok árán is.

Dr. Farsangné Bérci Márta, a német gyülekezetrész gondnoka szerint a Sopronban élő németekre nagyon jellemző, hogy ragaszkodnak a tradíciókhoz. „Meg-

szek szolgálnak közöttük. Jelenleg Holger Manke látja el ezt a feladatot.

A német nyelvű gyermekkör (Kindergruppe) vonzotta egykor a gyülekezetbe a soproni evangélikus családba született Hirschler Annát is; jelenleg az evangélikus líceum diákja. Általános iskolásként egyik barátja hívta a gyerekcsoportba. Két éve már segítőként vesz részt az alkalmak szervezésében. A nyári gyerektáborokban (Kinderbibelwoche) is vállal feladatokat. Tagja a kétnyelvű ifjúsági körnek is. Szeret idetartozni, jó a közösség. Kötődnek egymáshoz, baráti kapcsolatok születnek.

Megszólítani az embereket

Sokféle kisközösség létezik a gyülekezetben. A hétközi alkalmaiknak a gyülekezeti központ jó teret ad. Mátis Tamás gyülekezeti tag a lehetőségek közül a kötetlen együttléteket emeli ki. Szerinte mindenki megtalál-

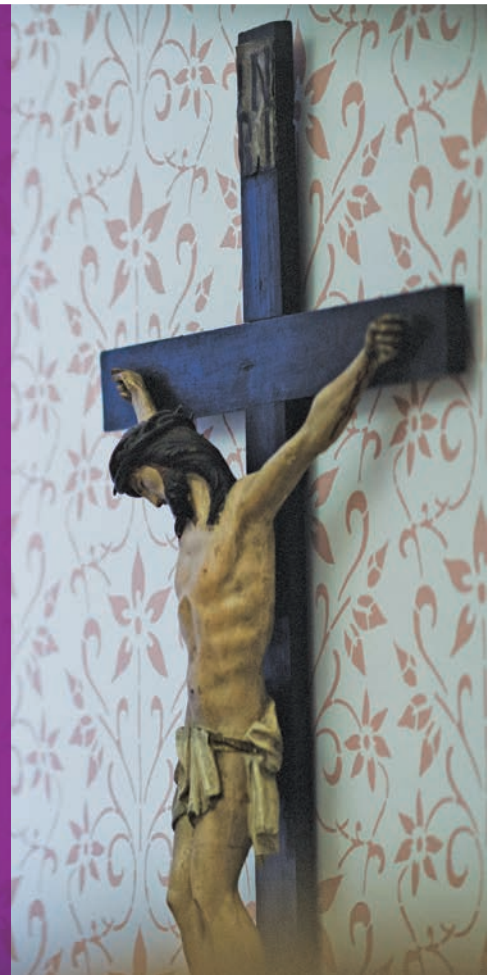
Konfirmandusok ismerkednek a templommal Pelikán András lelkész vezetésével

tartottuk a hitünket viharokon keresztül. És ennek része az is, hogy abban a padban ülök, ahol az ómama vagy az ópapa ült. Ez olyan kötődést, pluszenergiát ad, amiről az ember nem szívesen mond le.” A német közösség azonban nem alkot külön gyülekezetet, hanem szervesen beleilleszkedik a nagyobb egészbe. 1993 óta folyamatosan a bajor egyház által kiküldött német lelké-

hatja a helyét a gyülekezetben, bár néha meg kell küzdeni a beilleszkedésért. „Úgy gondolom, ha van indíttatása az embernek arra, hogy megismerkedjen a Bibliával, vagy elinduljon a keresztyén úton, majdnem biztos, hogy itt a gyülekezetben belül megtalálja azt az alkalmat, amelyre szívesen eljár. Talál magának programot a megszokott istentiszteleteken kívül is” – fogalmaz. ►

Gyülekezettörténet évszámokban

- 1524 a reformáció első jelei Sopronban – könyvégetés a főtéren
- 1557 az első evangélikus iskola létrejötte (a mai líceum elődje)
- 1565 a gyülekezet megszervezése, Gerengel Simon lelkész meghívása
- 1674 templomok, iskolák elvétele; az evangélikusok az Eggenberg-ház udvarán továbbra is tarthatnak istentiszteletet
- 1784 felépül a mai templom
- 1862–1863 toronnyal bővül
- 19. század egyesületek, iskolák, intézmények jönnek létre
- 1922, 1926 pótolják az első világháborúban elvitt harangokat
- 1946 a németek kitelepítése következtében több ezerrel csökken a gyülekezet lélekszáma
- 1991 újra egyházi fenntartásba kerül a Berzsényi Dániel Gimnázium (Líceum)
- 1993 a Bajor Evangélikus Egyház német lelkészt küld Sopronba
- 1996 bővül az egyházi oktatás: az Eötvös József Evangélikus Egészségügyi Szakközépiskola és Gimnázium és a Hunyadi János Általános Iskola evangélikus egyházi fenntartásba kerül
- 2002–2006 felépül a Fabricius Endre Evangélikus Szeretetház
- 2006 a Hunyadi János Általános Iskola óvodával bővül

Az egyházközségben három (két magyar és egy német) lelkész szolgál együtt. Ez a felállítás egészen különleges, egyházunkban nincs még egy ilyen. A Bajor Evangélikus Egyház által kiküldött Holger Manke mellett Pelikán András és Tóth Károly lelkész is folyamatosan keresi az emberek élethelyzetének megfelelő közösségi formákat.

Sokak felé jó kapcsolópontot jelenthet a gyermek-istentisztelet, az az alkalom, ahol a legtöbb generáció van egyszerre jelen. A gyülekezet óvodáján és általános iskoláján keresztül is meg lehet szólítani a családokat. Persze mindez nem működne önkéntesek nélkül. Vannak gyülekezeti tagok, akik heti sok órát áldoznak az idejükből azért, hogy működjön egy-egy kiskö-

zösség és a gyülekezet egésze. Többen komoly anyagi áldozatokat is hoznak. Mind ezen túl a szociális érzékenység formái is megjelennek a gyülekezeti életben – függetlenül bármiféle intézménytől, normatívától, státuszoktól, teljesen önkéntes módon. Az egyházközség által fenntartott szeretetház mellett létezik egy látogatócsoport. A tagjai nagyon komoly erőt for-

Holger Manke, Pelikán András és Tóth Károly lelkészek

dítanak arra, hogy az idős embereket végiglátogassák, és számon tartásák őket. A barkácskörnek szívügye, hogy évente többször megszervezzék a jótékonyági ruhavásárt, amelynek keretében rászoruló emberek olcsón jó minőségű ruhadarabokat tudnak venni maguknak.

Hagyomány: a megújulás

A gazdag tradíció lehet előny, de hátrány is, mert kiüresedhet – véli Tóth Károly igazgató lelkész. Ám azt is hozzáteszi: a reformáció, a megtérés tradíciójának éppen a megújulás a lényege. „Nem arról van szó, hogy ötleteljünk, és találjunk ki valami újat, hanem arról: rászorulunk arra, hogy az Úristen megreformálja bennünket, hogy ne a magunk erejéből próbáljunk boldogulni” – fogalmaz. Szerinte a soproni egyházközség egész története és a jelene is arról tanúskodik, hogy az itt élők fontossági sorrendjében mindig Isten ügye állt az első helyen. „Mindannál, ami körülöttünk történik, amibe behajszolnak bennünket, fontosabb a kapcsolat Istennel, fontosabb, hogy vele közösségben éljünk. Ez a belső tartalom gyakran a következő nemzedéknél is megvan, vagy az újonnan csatlakozóknál megjelenik” – foglalja össze az identitásuk lényegét Tóth Károly.

Ezt a hozzáállást és a közösség egész történetét jól kifejezi a 16–17. század fordulóján élt soproni evangélikus polgármester, Lackner Kristóf jelmondata: „Mergitur, non

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

submergitur” – „Alámerül, de el nem süllyed.” Az igazgató lelkész hozzáteszi még, hogy a soproniak másik jellemzője a nehézségek ellenére is vállalt áldozatkészség. Hiába vették el korábban a templomokat, telepítették ki a gyülekezet tagjainak nagy részét, hurcolták meg lelkészeket, voltak konfliktusok, meghasonlások, mindennek ellenére sokan áldozatosan kitartanak Isten ügye, a közösség mellett.

Célok, tervek, álmok

Tóth Károly álma egy felmenő rendszer kialakítása, amelybe a gyermek-istentiszteleten keresztül belépő érdeklődők fokozatosan belenőhetnek. A lelkészeknek és önkéntes segítőknek a gyermek korosz-

tály felé már sikerült megtalálniuk az utakat, módokat; szeretnék a középiskolás, egyetemista diákságot is hasonló arányban megszólítani. Az igazgató lelkész azonban azt is hangsúlyozza: a megáldott, jövőbeli soproni gyülekezeti életnek a középpontjában mindenképpen az istentiszteletnek kell maradnia. Viszont ezt csak akkor lehet megvalósítani, ha sokféle kisközösség támogatja.

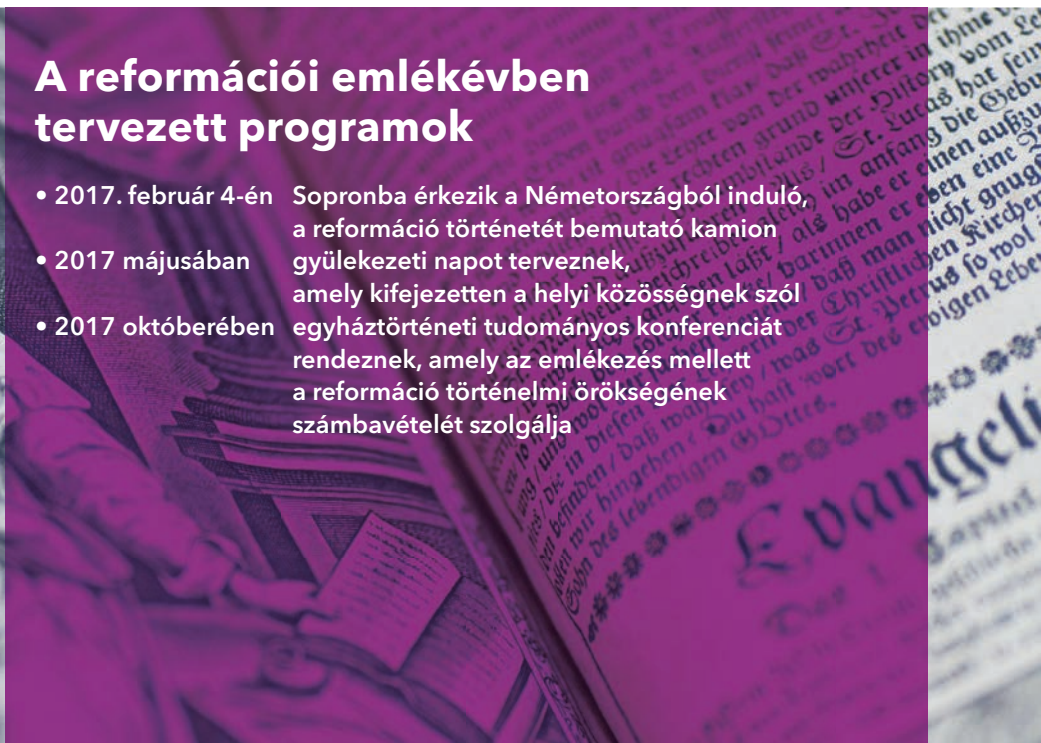
„Gyönyörű jövő látszik kibontakozni. Az az álmom, hogy ez a kezdetben nagyon biztató kép ki tudjon terebélyesedni az idősebb generációknál is egy aktívabb közösségi élet felé” – zárja beszélgetését Tóth Károly, a soproni evangélikus gyülekezet igazgató lelkése.

● ADÁMI MÁRIA

A reformációi emlékvben tervezett programok

- 2017. február 4-én Sopronba érkezik a Németországból induló, a reformáció történetét bemutató kamion
- 2017 májusában gyülekezeti napot terveznek, amely kifejezetten a helyi közösségnek szól
- 2017 októberében egyháztörténelmi tudományos konferenciát rendeznek, amely az emlékezés mellett a reformáció történelmi örökségének számbavételét szolgálja

Túl a borúlátáson, reménységgel

Keresztyének közösen Európáért

A vén Európával, a büszke kontinenssel kapcsolatban napjainkban sok aggódozó szó esik. „Kívül-belül leselkedő halál”-tól féltik egyre többen. Valami alaktalan, nagy külső veszélyről suttognak, s közben mindentudón nyugtázzák, hogy a lelke is beteg ennek „a büszke nőnek”. Szomorkodnak sokan a keresztyénség sorsa miatt is. Ha nem csatlakoznak is Richard Dawkins önhitt ateistáinak zászlóvivőjéhez, lélekben temetik már azt, amit keresztyénségnek és Európának tartanak. Sokan, de a pusztuláshoz mégsem elegenden. Ez pedig éppen elég reménysugár ahhoz, hogy a jövőről lehessen beszélni a kontinensen.

A reménységnek adtak hangot a *Közösen Európáért (Together for Europe)* keresztyén találkozó résztvevői idén nyáron, június 29. és július 2. között Münchenben.

A katolikus és lutheránus szervezetek rendezésében zajlott összefüggés a negyedik volt a sorban. Kétszáz, Krisztust követő közösség mozgatta a programokat, meg-

mutatva, hogy Európában nemcsak borúlátás van, hanem élő, fiatal és személyesen megélt hit is lüktet. Közel kétezer látogató érkezett keletről és nyugatról; számuk az utolsó napi nyilvános demonstrációra öt-ezerre duzzadt.

A kezdeményezést már 2000 óta hordozza imáiban számos keresztyén. A 2004-es és 2007-es stuttgarti és a 2012-es brüsszeli találkozó után ez évben a müncheni Keresztyén Ifjúsági Egyesület (CVJM) vállalta a szervezés oroszlánrészét. Mellette a Fokoláre mozgalom, a Schönstatt és a Szent Egyed katolikus közösség, az esslingeni Keresztyén Ifjúsági Egyesület, valamint az evangélikus Krisztus-testvériség (Christusbruderschaft) közösség is fontos feladatokat vállalt a programok lebonyolításában.

A százfős gyerekkórus a *Credót* énekli

FOTÓK: TOGETHER4EUROPE.ORG

A gyerekek kezében az európai országok zászlói

Az európai keresztyénség vezetői előadásokon, beszélgetésekben mutattak rá a jövő felé vezető útra. Heinrich Bedford-Strohm bajor evangélikus püspök, a Németországi Protestáns Egyház (EKD) elnöke és Reinhard Marx müncheni érsek, a Német Katolikus Püspöki Konferencia elnöke többször tanúságot tett az ökumené iránti elkötelezettségéről. A reformáció jubileumi évében közös izraeli zarándoklatot terveznek, közös böjti bűnbánati és bocsánatkérésnek helyet adó istentiszteletet kezdeményeztek. Marx érsek szerint a katolikusok Krisztus-évként fogják ünnepelni a protestáns jubileumi esztendő. Ezzel a legfontosabbra, a közös középpontra szeretnének rámutatni. A lutheránusokat továbbá Frank Otfried July württembergi és Christian Krause braunschweigi püspök képviselte.

Kurt Koch bíboros, a Keresztények Egységét Előmozdító Pápai Tanács elnöke és elődje, Walter Kasper bíboros is az egység előmozdítása érdekében szólalt fel, noha a közös úrvacsora kérdésében nem volt vigasztaló válaszuk.

Nemcsak Ferenc pápa támogatta videóüzenetében a keresztyén és az európai egy-

séget, hanem I. Bertalan (Bartholomaiosz) konstantinápolyi ökumenikus pátriárka is kifejezte az ortodoxok közreműködési készségét. Serafim Joantă román ortodox metropolita a kommunizmus alatti hosszú elzártsággal magyarázta az ortodoxia és az egység törekvések közötti diszharmoniót, és egy misztikus egység mellett érvelt.

A nemzetközi perspektívát Olav Fykse Tveit norvég evangélikus lelkész, az Egyházak Világtanácsának főtitkára és Larry Miller amerikai mennonita lelkész, a Globális Keresztyén Fórum főtitkára biztosította. Tveit rámutatott: Európa több, mint egy provinciális, zárt közösség. Élhető jövője csak globális kérdésekben is gondolkodni és felelősséget vállalni képes Európának lehet.

Több ízben is elhangzottak kiengesztelődérről, kölcsönös bocsánatkérésekről tanúskodó beszámolók. Michael Hochschild párizsi szociológus és Miroslav Volf horvát-amerikai teológus felhívta a figyelmet a keresztyének kiemelt szerepére: a közösségek feladata nemcsak a kölcsönös megértés, elfogadás, kiengesztelődések elősegítése, hanem a reménynek és az élet tisztelésének to-

vábadása is. A változatos előadások mellett sok pódiumbeszélgetés is várta a konferencia résztvevőit. A szerzetesi közösségekben élő szervezők újra és újra rövid személyes párbeszédbe vezették át az előadásokat. A személyes jelleg mellett a százfős gyerekkórus hitvallása és a fiatal keresztyén együttesek koncertje igazolta a találkozó jövőorientáltságát.

Krisztus követői a béke elősegítői lehetnek. A háborúk szörnyűségei és a pusztítás emlékei arra sarkallnak, hogy ne adjuk fel a közös út lehetőségét. Jézusban megvan az az erő, hogy a különböző kultúrákat, a különböző felekezeteket egy közös élhető jövő felé vezesse. Nem elmosódott körvonalakról, feladott identitásról vagy „földi mennyországról” kell hogy szóljon ez a közös út, hanem a kölcsönös tiszteletnek és a közös felelősségvállalásnak a megoldásairól. A szervező közösségek rámutattak arra, hogy bár sok mindent meg lehet szervezni, sok mindent meg lehet emberileg oldani, a közös európai úton a Szentlélek munkájában való bizalom építhet csak hidakat a szakadékok fölé.

● KALIT ESZTER

FOTÓK: KISS TAMÁS

Olyan gyülekezetté kell válni, ahol a tagoknak fontos, hogy a kívül valók bejöjjenek, és otthonra találjanak közösségünkben.

FOTÓK: GYÖRI DÁVID

Gáncs Péter püspök
Déli Evangélikus Egyházkerület

Reformációtól rehabilitációig

Októberben, a reformáció hónapjában két sajátos rétegprogramot hirdettünk meg a Déli Egyházkerület lelkészeinek. Féléves ritmusban immár hetedszer szerveztünk missziói konzultációt a püspöki hivatalban, valamint hatodik alkalommal hívtunk meg ordinációs jubilánsokat Piliscsabára huszonnégy órás „lelkigyakorlatra”. A két találkozón mintegy negyven lelkészünk fordult meg, és a végére, legalábbis bennem, egyre erősebben összekapcsolódott két jól ismert, de együtt ritkán használt latin szó: a reformáció és a rehabilitáció.

Istennel töltött idő. A missziói konzultációra elsősorban pályakezdő kollégák, illetve olyan lelkészek kaptak meghívást, akik kifejezetten missziói gyülekezetépítésben, „gyülekezet-újraélesztésben” munkálkodnak.

Témabevezető vendégként Sósikúti Zoltán református lelkész hívtuk meg, aki őszintén szólt közel egy évtizedes rákoskeresztúri gyülekezetépítési tapasztalatairól: örömeiről és kudarcairól. A missziói elkötelezettségű, nyitott és befogadó gyülekezet hitvallását így fogalmazta meg: „Olyan gyülekezetté kell válni, ahol a tagoknak fontos, hogy a kívül valók bejöjjenek, és otthonra találjanak közösségünkben. Ahol komolyan veszik, marasztalják és segítik mindazokat, akik bármilyen módon, bárhol, bármi célból gyülekezetünk hatókörébe lépnek – munkálva a bejövők megtérését, Krisztusba gyökerezését...”

Hangsúlyozta, hogy ennek a munkának hűség és hosszabb távú végzésére csak annak a lelkésznek lehet esélye, aki komolyan veszi az „Istennel töltött idő” nélkülözhetetlen és semmivel sem pótolható erőforrását. Többen is rezonáltunk arra a provokatív kijelentésre, mely szerint „az Istennel töltött idő a lelkész munkaidejének szerves része”. S itt nem a mindennapos szolgálatokra való készülésre kell gondolnunk, hanem arra az elkülönített, védett, minőségi időre, amikor lelki egészségünk, erőnlétünk, feltöltődésünk érdekében vagyunk kettesben Istennel: elmélyült imádságban, igeolvasásban, meditációban és tartalmas csendben. Ebben az Isten előtti csendben fedezhetjük fel újra meg újra Mesterünkötől kapott személyes karizmáinkat, és töltödhethetünk fel a Lélek ajándékaival: erővel, szeretettel, józansággal, bölcsességgel és kreativitással.

Talán elsősorban kicsit utópisztikusnak tűnt lelkész testvérünk állítása, aki hangsúlyozta: ahogyan elvileg minden dolgozó magyar állampolgárnak heti két szabadnap jár, úgy a lelkészt is megilletné külön egy-egy szabadnap a családjával, illetve munkaadó Gazdájával.

E nélkül előbb-utóbb elkerülhetetlenül fenyeget a rutin, a megfáradás, a kiegész veszélye. Hiába prédikálunk szépen a reformáció örökségéről és áldásairól, ha mi magunk eközben lassan deformá-

lódunk. Mindannyian rendszeres és személyes reformációra, más szóval: rehabilitációra szorulunk! Ez a súlyos gondolat viszont már továbbvezet a piliscsabai hivatásgondozó nap tapasztalataihoz.

Gyertya és öntözőkanna. Jelképes üzenetet hordozott az a tény, hogy a sokunk számára szinte kultikus helynek számító piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthon fatemplomában egy égő gyertya és egy zöld öntözőkanna körül foglaltunk helyet. Ezek a hivatásgondozó találkozók különleges keresztmetszetét adják az egyházkerület lelkési karának: a legfiatalabb résztvevő mindössze öt, a legidősebb pedig immár nyolcszor öt éve áll a szent szolgálatban. Az együtt töltött huszonnégy óra célja a hivatásunkból fakadó gondok és örömök, tapasztalatok őszinte megosztása Jézus Krisztus világosságának fényében és melegében, annak jelenlétében, aki kezében tartja azt a bizonyos öntözőkannát, hogy megóvjon a kiszáradás veszélyétől, és megajándékozzon a növekedés reménységével.

Erre a találkozóra is hívtunk külső vendéget, hogy elkerüljük a belterjesség kísértését. Nem először gazdagította hivatásgondozó alkalmainkat dr. Nagy Zoltán professzor, egyházkerületünk egykori másodfelügyelője. Most sem csalódtunk benne. Előadásában igazi „napnyugati bölcsként” átfogó körképet rajzolt elénk a 21. század lelki és szellemi kihívásairól és a lelkési szolgálatban rejlő speciális válaszadási lehetőségekről.

Hadd idézzem, szinte távirati stílusban, a neves orvosprofesszor néhány továbbgondolást igénylő tanácsát, illetve kérdését a helyes lelkési magatartással kapcsolatban:

- Korunk lelkészének egyfajta „tolmácsként” kellene segítenie Isten és ember kommunikációját (vö. Ljudmila Ulickaja *Daniel Stein, tolmács* című könyvével).
- A hatalmi helyzet az egyház romlását okozza...
- Lelkészként, orvosként hivatásunk gyakorlása során gyakran válunk kísérőkké. Lesz-e ebből hitbéli megtapasztalás, amelyet a tanítványok végül átélhetnek? (Emmausi modell!)
- Mindehhez egészséges lélek, gazdag belső világ, megújulási képesség, folyamatos spirituális élet, dinamikus hit és ennek gondozása szükséges.
- A túlzott lelkiismeretesség saját lelkünk elhasználódásához, kiegészhez vezethet...

A hivatásgondozó találkozó végén lelki útravalóként kaptuk meg Gyököcssy Endre *Életünk Helyreigazítója* című könyvét, amelynek kulcsszava éppen a jézusi rehabilitáció: „Jézus képes helyreállítani bennünk a testi-lelki-szellemi rendet, hogy életünk teljes és öröms legyen.”

E nélkül a személyes „rehabilitáció” nélkül csupán fakuló emlék marad az ordináció éppúgy, mint a reformáció. Ebben a közös felismerésben megerősödve fogadtuk az újra „forgalomba állító zöldkártyát”, a zöld lapra nyomtatott hivatásáldást:

*Forduljon Feléd áldásával az Élet Istene:
a Rád váró tiszta Forrás, az Érted hűséges Szeretet,
aki megszólított, s akinek hívására gyakor elindultál...
(Varga Gyöngyi)*

Zenei ajándék a reformáció közelgő jubileumára

Különleges zenei világot bemutató, sokoldalúan hasznosítható kiadvány jelent meg nemrég Protestáns műzenei antológiák I. – Korálfeldolgozások a lutheri reformáció első évszázadából címmel. Szerkesztői Bence Gábor, az Evangélikus Kántorképző Intézet vezetője, Ecsedi Zsuzsanna, az intézet tudományos munkatársa és Soós András, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense.

Esorok írója mindhárom közreadóval közeli viszonyba kerülhetett, ugyanis a reformáció első évszázadának zeneirodalmával foglalkozó tantárgyat Soós Andrásról hallgatta a Zeneakadémia Egyházzene Tanszékén, s legszebb kórusemlékei közé tartozik, amikor a főtí kántorképző tanulójaként Ecsedi Zsuzsanna, majd később a Fővárosi Protestáns Kántorátusban Bence Gábor vezényletével a korszakok sok darabját énekelhette. Ezért az interjú szokásostól eltérő, tegező formája.

– Hogyan állt össze két evangélikus és egy katolikus egyházzeneész egy korálfeldolgozás-kötet közreadó csapatává?

Soós András: Amikor tizenöt évvel ezelőtt az egyházzene tanszakon ezt a korszakot tanítottam, a koncertjeinknek köszönhetően gazdag repertoár gyűlt össze a kezem alatt. Azóta érlelődött bennem a korszak korálfeldolgozásait magyarul és németül közzétevő kiadvány ötlete. Amikor megadatott a pályázati lehetőség, a két legkompetensebb kolléga szakmai segítségét kértem.

– Milyen munkamegosztással dolgoztatok?

Bence Gábor: Az anyaggyűjtéssel kezdtük, ennek során kiegészítettük András repertoárját. A kántorátussal a vasárnapi vesperások keretében rendszeresen énekeljük ennek a korszaknak a műveit is, így a mi kottatárunkban is összegyűlt már húsz év termése.

S. A.: Zsuzsa a német nyelvű és az egyszólamú rész gondozását végezte, Gábor főleg a magyar szöveg aláillesztését, a versszakok kiválasztását és a kórusletét kezelését. Én a zenei anyag előkészítését és a korrektúrát vállaltam. A kottagrafika Németh Pál munkája, aki gyakorló egyházzeneesként sok hasznos meglátással segített minket.

– A tartalomjegyzéket áttekintve a német énekek legősibb s talán legszebb, legértékesebb rétege áll előttünk: a lutheránus korálkincs törzsanyaga.

Ecsedi Zsuzsanna: Luther Márton istentiszteleti rendjei pontosan meghatározzák az énekek helyét. Ezt az alaprepertoárt egészítettük ki a 16. század legnagyobb jelentőségű koráljaival, függetlenül attól, hogy ma milyen gyakran énekelik őket.

S. A.: Mivel szerkesztéskor nemcsak a liturgiai, hanem az iskolai használatot is szem előtt tartottuk, egyes tételek több-

ször fognak tanteremben felcsendülni, mint istentiszteleten.

B. G.: Ugyanakkor reméljük, hogy a gyűjtemény elterjedésével talán sikerül egy-két méltatlanul háttérbe szorult éneket beemelni a templomi használatba, még ha nem is a teljes gyülekezet, hanem csak az énekkar szólaltatja meg őket. Ugyanígy szeretnénk elérni, hogy a ma még csak kevés helyen használatba vett *Gyülekezeti liturgikus könyv* [GyLK] anyagát egyenrangúnak kezeljük az énekeskönyvvel, ezért annak 16. századi korálanyagából ugyanúgy válogattunk.

– A reformáció idején született új műfaj, a korál önálló helyet kapott a liturgiában. Sok tekintetben tehát a gregorián ének helyébe lépett. Hogyan nyúltak a zeneszerzők az új kompozíciós alapanyaghoz?

E. Zs.: A kor zeneszerzői ugyanolyan szintre emelték a korált, mint korábban a gregoriánt. Ugyanazt a szakmai tudást alkalmazták az új alapanyagon is, csak már nem a gregoriánt, hanem a korált helyezték bele cantus firmusként a motettába.

B. G.: A 21. század embere talán már teljesen elfelejtette, mi az: szentnek tartani egy alapanyagot. A reformáció forgatagában ugyan sok minden megkérdőjeleződött, de az ezeréves hagyomány, a liturgia sarkalatos pontjainak, dallamainak és szövegeinek állandósága, szentsége tovább élt. Amikor e dallamok közé bekerült a korál, ahhoz a muzsikussá ugyanolyan alázattal és tudással nyúlt, mint azelőtt a gregoriánhoz.

– A kötetben az énekek reneszánsz és kora barokk feldolgozásaiból kapunk változatos, mégis egységes stílusú változatot.

S. A.: Eleinte az volt az elképzelésünk, hogy csak a korálok legkorábbi, 16. századi feldolgozásaiból merítünk. Végül mégis Praetoriusig bővítettük ezt az időszakot, s így sok értékes művel gazdagodott a kiadvány.

Soós András, Ecsedi Zsuzsanna és Bence Gábor

Fotó: Kiss Tamás

– Mely tételek kerültek közel a szívetekhez?

B. G.: Az *In Gottes Namen fahren wir* feldolgozása Heinrich Fincktől régóta kedvencem. Boldog vagyok, hogy annak idején bekerülhetett a *Gyülekezeti liturgikus könyvbe* ez az ének [Az Úr nevében indulunk, GyLK 824], s hogy most ez a középkori gyökerű, különleges kompozíció megjelenhetett a gyűjteményünkben.

E. Zs.: Az én nagy kedvencem Michael Praetorius. Darbjait még a szombathelyi időszakomban tanulmányoztam behatóbban, amikor két tanítvánnyal számtalan biciniumát elénekeltük. Zseniális, ahogyan a szerző a harmónia hiányát motívus játékkal pótolja.

S. A.: Caspar Othmayr biciniumait már akkor nagyon megkedveltem, amikor korábban a *122 bicinia a 16. századból* című gyűjtemény kiadásán dolgoztam. Ezekén kívül Johann Kugelmann művei is nagyon tetszenek, például a *Krisztus Jézus, mi Megváltónk, sok halálos sebből gyógyítónk* [EÉ 303] dallamára írt háromszólamú feldolgozása.

– A kiadvány a cantus firmus legkorábbi dallamalakját is közli a mai német szöveggel. Mi ennek a célja?

S. A.: Az egyszólamú dallamközlések elsődlegesen pedagógiai megfontolásból kerültek az összeállításba. A tanuló

így megvizsgálhatja, pontosan mely dallamot dolgozza fel a zeneszerző, s elemezheti, hogyan van kibontva az adott dallam a többszólamú tételben.

– Milyen magyar fordításokat illesztettek a kórustételekhez?

B. G.: Mivel a kiadványt gyülekezeti használatra is szántuk, egyértelmű volt, hogy az *Evangelikus énekeskönyv* szövegeit

házzeneszereknek is fontos himnológiai adatokkal szolgál. Kinek készült ez a tudományos igényességű, mégis praktikus kötet?

E. Zs.: Az iskolákon és kántorképzőkön kívül a templomi kórusok kottatárának is hasznos darabja lehet az antológia, amelynek összeállításakor a felsőfokú egyházzene-oktatás céljaira is tekintettel voltunk.

Nem csupán egyházi, hanem világi közegben is jól felhasználható tananyag, hiszen a darabjain nemcsak célzottan az egyházzene-irodalmat vagy a liturgikus használatot lehet megtanulni, hanem átfogó betekintés is nyerhető ebbe az izgalmas zenei világba.

kell alapul vennünk. Így még akkor is ragszkodtunk az ismert szöveghez, ha prozódiailag nem túl szerencsés egy-egy fordulat. Bízunk kell az előadók jó ízlésében, leleményességében.

E. Zs.: Az *Evangelikus énekeskönyvtől* csak négy tétel esetében tértünk el; ezek közül egy nincs meg az énekeskönyvben, háromnak pedig az eredetihez közelebb álló, szebb fordítása is létezik.

– Az antológia mind a templomi kórusok, mind pedig az iskolások képességeit figyelembe veszi, emellett az egy-

S. A.: Nem csupán egyházi, hanem világi közegben is jól felhasználható tananyag, hiszen a darabjain nemcsak célzottan az egyházzene-irodalmat vagy a liturgikus használatot lehet megtanulni, hanem átfogó betekintés is nyerhető ebbe az izgalmas zenei világba.

– Istentiszteleteinken leggyakrabban önálló elemként jelenik meg a kóruszene. A kötet előszava ehelyett konkrét, a kórusművet a liturgiába emelő s a gyülekezetet is aktívan bevonó előadási javaslatokkal szolgál. ►

B. G.: A liturgiához leginkább méltó *alternatim*, azaz váltakozó előadásmódot többféle képpel is alkalmazhatjuk. A versszakokat felváltva énekelheti a gyülekezet és a kórus – ez a színesebb, ám nehezebb megoldás –, de már az is felfrissítheti a koráléneklést, ha akár csak egyetlen közbülső verset vállal át a kórus vagy az orgona. Az énekkar „szereplése” így már nem koncertszerű, a liturgiától idegen zenei betét lesz, hanem az istentisztelet szerves része.

– A művek természetesen koncerten is megszólaltathatók.

S. A.: Reménységünk szerint ez a ritkán hallott anyag a koncertéletet is gazdagítani fogja. A német szöveg nemcsak az oktatásra való tekintettel, hanem a koncertszerű előadás miatt is került a kötetbe.

E. Zs.: A liturgiában feltétlenül magyarul énekeljünk, koncerten viszont nagyobb szabadsággal és fantáziával kezelhetjük a kiadványt. Nem kész megoldásokat akartunk adni a karvezetők kezébe, hanem ötleteket és eszközöket, amelyeknek a segítségével ki-ki a saját lehetőségei szerint teremtheti újjá ezt az anyagot.

– A kötetet intenzív műhelymunka keretében ismerhették meg a szeptemberben Gyenesdiáson megrendezett VI. zenei konferencia résztvevői. Milyen tapasztalatokkal szolgált ez az alkalom?

E. Zs.: A kórusműhelyhez az *Ó, jöjj, teremő Szentlélek* [EÉ 231] feldolgozásait választottam, hogy megmutassam, milyen az igazi reneszánsz motetta tenor cantus firmusszal. Aprólékos munka és izgalmas tanulási folyamat után óriási élmény volt, amikor végül megszólalt a mű!

S. A.: Sok olyan kötetlen összejövetelre volna szükség, amikor konkrét előadási cél nélkül találkoznak a kórusénekesek, blattolnak, énekelnek, megismerik a legújabb kiadványokat.

● FEKETE ANIKÓ

Protestáns műzenei antológiák I. Korálfeldolgozások a lutheri reformáció első évszázadából. Közreadja: Bence Gábor, Ecsedi Zsuzsanna, Soós András. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport – Magyar Egyházzenei Társaság, Budapest, 2016 (Egyházzenei Füzetek III/33. III. sorozat: Egyházi kórusművek). Ára a Huszár Gál könyvesboltban 1400 Ft, a Magyar Egyházzenei Társaságnál (Budapest VI., Vörösmarty u. 35. III. em. és az egyhazzene.hu honlapon) 1000 Ft.

ÉnekeljeteK, zengedezzetek Néki!

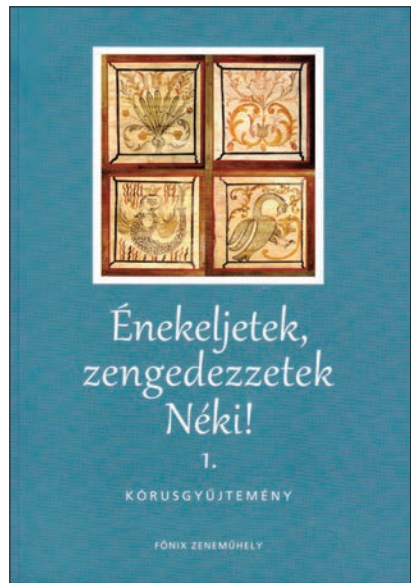
A Hajdú-bihari Zenei Egyesület vezetőségében támadt az ötlet: készítsünk egy kórusgyűjteményt a magyar protestáns hagyomány értékei mentén, egyházi és világi kórusderékhadunk számára. Debrecenben, a „kálvinista Rómában” ehhez az eszmei-lelki háttérrel a közel fél évezredes református kollégium biztosítja.

A kötet első renden református gyülekezeti énekeskönyvünk történelmi dicséretanyagát, a reformáció első idejének énekeit, a 16. és 17. század hungarikáit dolgozza fel, leginkább háromszólamú vegyes kari apparátusra (szoprán, alt, basszus). Továbbá megtalálhatjuk benne a későbbi századok angolszász énekkincsének többszólamúsításait is.

A kórusgyűjtemény a következő szerzők műveit tartalmazza: Ádám Jenő, Bácsi Zoltán László, Birtalan József, Czövek Lajos, Ivánka Sámuel, Maróthi György, Máté János, Sepsy Károly, Szigethy Gyula, Terényi Ede, Tillai Aurél, Vass Lajos.

Reméljük, hogy a tételek gazdagító hatással szólalnak meg kórusaink ajkán istentiszteleteken, a liturgiában vagy ünnepi alkalmakon, családi környezetben, munkálva, erősítve itthon, a Kárpát-medencében és mindenütt a világban protestáns népünk közös zenei anyanyelvét. A jövőben, ha igény támad rá, további kötetek kiadását tervezzük.

Kodály Zoltán mondta egy ízben: „Nem az a fontos, ki az Operaház igazgatója, hanem hogy ki az énektanár Kisvárdán.” A mester Kisvárdán elhangzott,

ÉnekeljeteK, zengedezzetek Néki! – Kórusgyűjtemény. Ára 1800 forint. Kedvezményes ár: 10 példány vásárlása felett 1600 forint/db, 20 példány felett 1400 forint/db. Megrendelés esetén postaköltséget számítunk fel. Érdeklődni a Főnix Zeneműhely e-mail-címén lehet: fonixzenemuhely@gmail.com.

sokat emlegetett mondatát továbbgondolva vonatkoztassuk gyülekezeteink, iskoláink, éneklő közösségeink karvezetőire! Gyűjteményünk tételeinek hangzó életre keltésével bárcsak áldás kísérné a magyar énekes társadalom lelki gazdagodását!

● BERKESI SÁNDOR, a kötet szerkesztője

Udvaros Béla irodalmi estjei

A Magyar Örökség díjjal kitüntetett Evangélium Színház alapító művészeti vezetője, Udvaros Béla szeretettel hívja Önt is **Mécs László Vigiliája és Ady Karácsonya** című irodalmi összeállításának előadásaira. Időpontok és helyszínek: **november 27.** (advent 1. vasárnapja), 17 óra: Olajág Idősek Otthona (1148 Budapest, Vezér u. 153.) • **december 4.** (advent 2. vasárnapja), 16 óra: Zuglói Evangélikus Egyházközség (1147 Budapest, Lőcsei út 32.) • **december 14.** (szerda), 15 óra: Budapest-Fasori Evangélikus Egyházközség gyülekezeti terme (1071 Budapest, Damjanich u. 28/B fszt. 1.) • **december 16.,** péntek, 17.30: Kőbányai Könyvtár (a Kőrösi Csoma Sándor Kulturális Központ épületében, 1105 Budapest, Szent László tér 7–14. Az est védnöke az *Evangélikus Élet* szerkesztősége, közreműködik a Kápolna kórus) • **december 20.** (kedd), 11 óra: Deák téri evangélikus egyházközség gyülekezeti terme (1052 Budapest, Deák tér 4.). *Az ünnepi előadások belépődíj nélkül látogathatók.*

Cherogerontikon

Borzongató, ködszítáló napon lapozgatom Durovics Alex és Kónya Péter könyvét, *Az eperjesi kollégium felsőfokú hallgatói 1667–1850* című, sok érdekes ismeretet kínáló, magyar és szlovák nyelvű oktatástörténeti gyűjteményt. Középpontjában a nevezetes eperjesi evangélikus kollégiumnak, Kossuth Lajos egykori felnevelő iskolájának történetével. Eperjes gyakori látogatójaként, ottani konferenciák résztvevőjeként nem is a jobbra ismerős adatok ragadják meg a figyelmemet, hanem elsősorban egy, a kollégium életében sok generáción keresztül fontos társaság, a Greguss Mihály rektor, filozófus, esztéta által 1827–1828-ban alapított, tehát jócskán reformkori egyesület, a beszédes nevű Cherogerontikon története.

Ez a mai fülnek szokatlan, darabosan hangzó összetett szó azt jelenti: „az időseknek nyújtott kéz”. A Pozsonyban, majd Heidelbergben is tanult jeles tudós, Greguss professzor, a *Compendium aetheticae* és más nevezetes művek szerzője ezt a sokáig hatékonyan és nagyon emberségesen, épp ezért Istennek is tetsző módon működő, korántsem formális egyesületet azért hozta létre, hogy az intézmény nyugdíjas tanárainak, illetve a tanárok özvegyeinek és árváinak segítségére legyen.

Rokonszenves már maga a szándék, s legalább ennyire (nyugdíjas) szívemet simogató ennek a baráti szövetségnek a neve, amelynek második tagján, az időskorra utaló „gerontikon”-on sokat enyhít az előtag, a görög „chero”, (másik változatában „chiro”), azaz kéz szó.

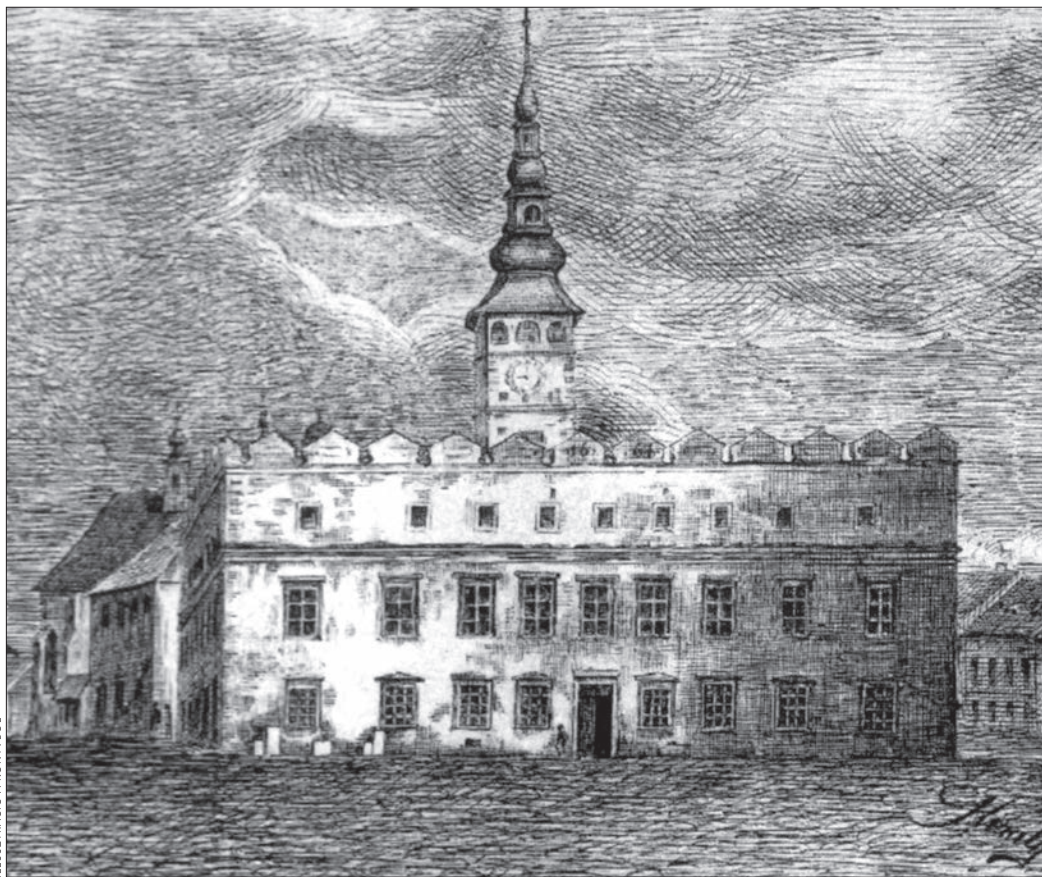
Mert éppen ez a valóságos és jelképes, felénk kinyújtott kéz hiányzik sokunknak. Az a kéz, amely napjainkban bizony vajmi kevés nyugalomba vonult (vagy éppen „vonultatott”!), akár még szolgálni is tudó, hatni és használni akaró oktató után nyúl ki, amely nem int nekünk, a megújuló találkozás öröme elutasítja, s nem kínál fel kézfogást. Igaz, vannak „idősek napjai”, némelyik nagyon színes és szeretetre méltó; vannak olyan iskolák, ahol minden évben hangulatos vendégséget szerveznek a sok esetben már több évtizede nyugdíjas tanároknak. Arról azonban kevésszer hal-

lunk, hogy a Greguss Mihály-i, az eperjesi szellem uralkodna egy-egy főiskola és univerzitás egykori, de még nem néhai tanáraival kapcsolatban. (Ahol mégis, azoktól ünnepélyesen elnézést kérek!)

Most, néhány héttel sokadik eperjesi konferenciázásunk előtt – ezúttal a reformáció-ellenreformáció témában – ezzel szemben örömmel tapasztalhatom, hogy Fragopolis szép városában, bár a lakosság jó része nem tud már a Gregussok és Kossuth nyelvén, mindmáig él az egy-

a keresztyéni értékeket világi egyetemen is híven őrző utódaiknak.

Erősen Cherogerontikon-hiányos hétköznapjainkban ez felér egy alapos gerontológiai kezeléssel, lelki és fizikai értelemben egyaránt. Hiszen a felénk kinyújtott kéz gyógyít, míg a bennünket eltaszító kéz betegségbe űzhet, akár komolyabb testi bajok nélkül. Tanulság: egyetlen szó, egyetlen gesztus is nagyon sokat jelenthet, Eperjestől Budapestig a világ minden csücskében és minden időben! A reformáció kitüntete-

ILLUSZTRÁCIÓ A KÖNYVBŐL

kori evangélikus skola (a 16. század második felében Fabinyi Lukács rektor és eperjesi könyvnyomda-alapító, későbbi szenátor és könyvkereskedő iskolája) szép és emberséges hagyománya. Vagyis az, hogy a fiatal és javakorabeli tudósok mellett mi, „nyugdíjas kutatók”, „egykori oktatók” nem megtúrt statiszták, nem néma biodíszletek, hanem megbecsült előadók lehetünk az egykori nevezetes evangélikus gimnázium, majd főiskola utódegyetemének hagyományos, késő őszi, kora téli konferenciáin. Köszönet érte az egyletfundáló Greguss professzor úrnak és mai,

tett színhelyeitől, szereplőitől, így tehát az egykori Felső-Magyarország e „gyümölcsnevű” városkájától s annak egyik kulcsfigurájától, a hit és a tudomány mellé emberi jóságot ragasztó Greguss Mihálytól ugyancsak van mit tanulni, az évfordulós készülődéseknek a gyakran csak néhány nagy névre, nevezetes történelmi-egyháztörténeti jelentőségű eseményre összpontosító idején. Hiszem és vallom, hogy a reformáció epizódjaitól és árnyalataitól is van mit tanulni, most, a gyakran irgalmatlan 21. században.

● PETRÓCZI ÉVA

Vízparti sörünnepe

Avagy: kapjon bőven a test és a lélek!

Vannak emberek, akik nem szeretik a sört. Én ezt nem értem, de a számomra kirótt, hátralévő kicsi időben már nem is feszülök ezen.

Abban viszont biztos vagyok, hogy az idei balatonszárszói Lutherfesztre olyan emberek gyűltek össze, méghozzá igen számosan, aki nem gondolkodik azon, hogy jó-e a sör, vagy sem.

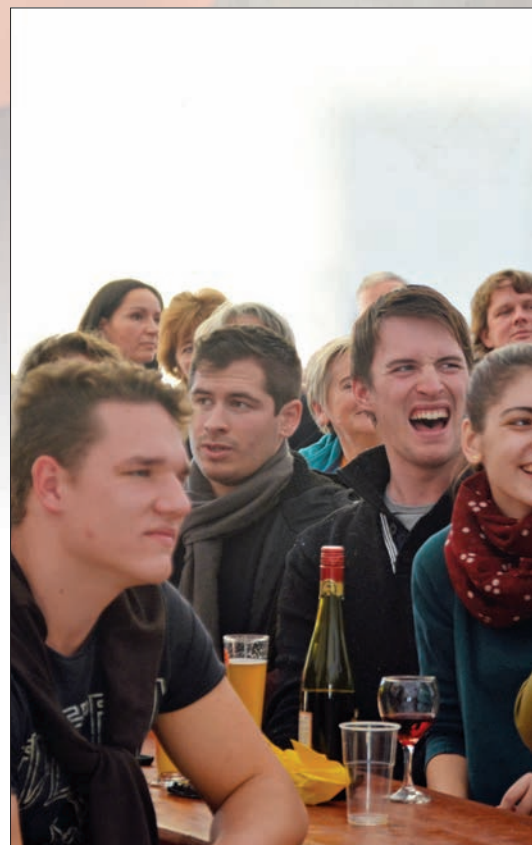
Márpedig Szárszón jó volt, nagyon jó!

Az evangélikus üdülő – hivatalos nevén Andorka Rudolf Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon – vezetője, Végh Szabolcs ezúttal is kitett magáért, hiszen pazar sör- és programkínálatot állított össze az október 20-tól 23-ig, csütörtöktől vasárnap délig tartó fesztiválra. Alsó-, illetve felsőerjesztésű; pilseni vagy inkább amerikai stílusú; APA, IPA hoplager; szűrt vagy éppen szűretlen; barna, veres, esetleg világos sörök folytak a csapokból – mind kiváló, kézműves termék. És szerencsére volt belőlük bőven.

Akik ezekre az október végi napokra szállást vettek az üdülőben, és az úgy-

nevezett bentlakásos sörfesztiválnak nevezhető, különlegesen intenzív kiképzést választották, azok érkezéskor kaptak egy kóstoló poharat, amelyet – egyszeri díjazás ellenében – annyiszor tölthettek meg, ahányszor csak akartak. Ezt én csütörtök este óriási buliként éltem meg, péntek este inkább az emberpróbáló feladatot láttam magam előtt, szombat éjjel pedig jobbára már csak arra koncentráltam, hogy megéljem a vasárnap reggelt. Mert ezúttal is bebizonyosodott, hogy az ember gyarló húsdarab. Legalábbis én biztosan az vagyok.

De persze nem csak a komlóról, az árpamalátáról, az élesztőről és a tiszta vízről szóltak ezek a remek napok. Szombat reggel a lajoskomáromi rezesbanda fújta az ébresztőt, Krámer György lelkész, fővédnök pedig egy élménybeszámolóval fűszerezett áhítattal megnyitotta a – bentlakók számára akkor már csütörtök óta dübörgő – sörfesztivált. A nagysátorban az Istvánffy kamarakórus a reformáció énekeiből dalolt; utána előadást hallgathattunk meg a bakonybéli bencés apátságban

folyó hitelérről és a tiszteletre méltóan vi-
rágzó gazdálkodásról; délután pedig fer-
geteges Beatles-koncerttel szórakoztatta a
sörbarátokat a Bubbles zenekar. A pro-
gram emlékezetes végpontja volt a hagy-
mányos ír zenét játszó Reckless Few zene-
kar fellépése. Mindez csupán ízelítő, a tel-
jesség igénye nélkül.

És ha már a szellem táplálásáról be-
szélünk, essék szó a test ellátásáról is. Az
egyben sült tarja bőséges pároltkáposzta-
ágyon került a tányérra; a marhapörkölt
vörösboros magányát remek tarhonya
enyhítette; a négy ropogásra sült malac
egész biztosan elszédült a fával fűtött ke-
mencében, mert legalább hat órán át fo-
rogtak a saját tengelyük körül; az esti ba-
jor kolbász mellé pedig frissen roppant a
sósperc. És persze alá, fölé, mellé a sör.
Én még vasárnap délben sem kértem en-
ni, mert úgy éreztem, hogy egy magam-
fajta, a hetvenöt kilót alulról ütő, alsó kö-
zépkategóriájú testbe elég háromnapon-
ként betömni egy „pónilovat”.

Pénteken végig hol esett, hol nem –
de ezt a sörcsapok mellől nézve nem él-
tük meg elemi csapásként. Ám szombat
reggelre kelve már szikrázóan kék égből
sütött alá a tündöklő Balatonra a nap.
Olyan volt, mintha az Úr jókedvében és
persze a szombati fesztiválnapra elláto-
gató több száz testvérünk meglepedésé-
re egy széles mozdulattal széthúzta vol-
na a mennyek firhangját, így festve ma-
kulátlan türkizre a pénteki, vigasztalan
bádogeget.

Meglehet, hogy Isten jókedve és vég-
telen békessége a fesztiválózókra is átra-
gadt, mert én bizony még soha életemben
nem láttam együtt ilyen hosszú időre kö-
zös (sörös) nevezőre hozott, egyetértő lu-
theránusokat.

● ILLISZ LÁSZLÓ

FOTÓK: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A kötényes Isten

Fabiny Tamás könyvének olvasása közben

Magától a verselő Pusztai Sándortól tudom: vigasztalás és az emberi szív legnagyobb cselekedetével, az irgalommal kereste fel az egykori leányfalui plébános Kosztolányi Dezsőt a kórházban, hogy az emberi élet végső menedékét vigye a haldoklóhoz. Kosztolányi így fogadta: „Jó magának, plébános úr, mert maga még hisz valamiben...” Most itt egy könyv, Fabiny Tamás kötete, amely a püspök irgalomról és vigasztalásról szóló igehirdetéseit gyűjtötte csokorba, kiszélesítve a két fogalomkört, de mindig a szeretetből táplálkozva.

Szokásom, hogy a könyvek olvasásakor ceruzával aláhúzok, illetve jegyzeteket a margón; ezúttal sem tettem másként, sőt most egy üres papírlapon ki is egészítettem, ami a prédikációkról eszembe jutott. Ne klasszikus értelemben vett recenziót várjon tehát tőlem az olvasó, hanem inkább reflexiókat, amelyekkel „az igehirdetések után” kilép a hallgató (az olvasó) az utcára.

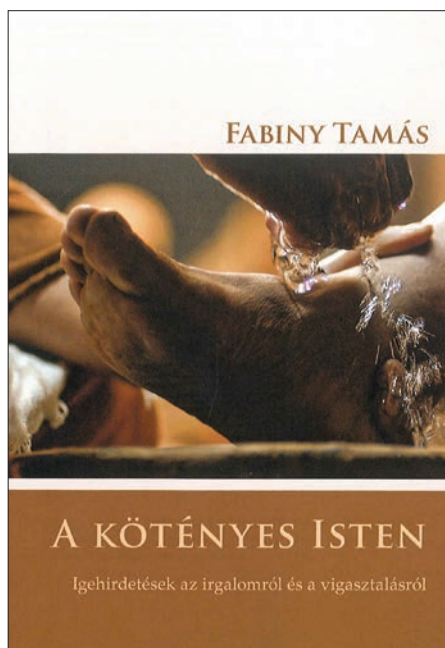
Irgalom és vigasztalás szavaink valami végsőre utalnak. A szenvedővel szembeni tevékeny hűségre, kitartásra, együttérzésre, kegyes indulatra. Amikor az ember elmegy a végső határig. Amikor már nincs más, csak ez a két szó.

Tolsztoj hatvanhét éves volt, amikor meghalt a hétesztendő Vanyecska, akit látszólag nagyon szeretett. A halál lesújtotta, de a temetés másnapján már kijelentette, hogy „az isteni irgalmasság” jelét látja a történetben, minthogy közelebb jutott általa Istenhez. Azonnal munkához látott, és azt bizonygatta leveleiben: „Nincsen halál; ő sem halt meg, hiszen szeretjük.”

Illyés Gyula írja a *Kháron ladikján* című esszéregényében: „Aki vesz, nyer: *Qui perdit, gagne!* [...] Nem sok az ilyen megvesztegető mondat, bizonyos. Vesztünk, veszünk, de mivel Hérakleitosz nagy becsületszava szerint az egész át fog fordulni ellenkező irányba – nem sok van ilyen szép vigasztalás.”

Fabiny Tamás jegyzi meg az orvosok és a lelkészek kapcsán, hogy egyszerre törődnek az ember testével és lelkével. Ebben a feje-

zetben olvasható: „...emberileg érthető lehet az aggodalom.” Az aggodalom a félelem vékony erecskéje, amely állandóan ott csörgedezik az elménkben. Ha hagyjuk, hogy mély árkot vájjon bennünk, végül minden gondolatunk a sodrásába kerül. Az aggodás mögött valójában egy túl aktív elme és egy kevésbé aktív test rejtőzik. Isten senkit sem teremtett olyan erősnek, hogy vállára vegye a napok terheit. De a természet éppen az aggodással próbálja tette sarkallni az embert, hogy ne maradjon közömbös.

Az irgalom és a vigasztalás a toleranciában is kiteljesedhet. „A tolerancia érvényesülésének egyik legfontosabb területét a társadalmi együttélésben, példának okáért a roma–magyar kapcsolatokban látom” – írja Fabiny püspök. Másutt teszi hozzá: „Döntőnek érzem, hogy a tolerancia szóban benne van a »felemel« jelentése is.”

1740-ben, néhány hónappal trónra lépése után Nagy Frigyes azt írta egy akta szélére, amelyben a felekezeti politikáról volt szó: „Mindenkire rá kell bízni, hogy úgy jusson a mennyországba, ahogyan ő maga látja a legjobbnak.” Milyen nagyszerű, máig érvényes megfogalmazása ez annak, hogy nem szabad különbséget tennünk a különböző felekezetek között! És – horribile dictu! – nem szabadna eljutni a háborúig.

A méltóságról ezt olvashatjuk a könyvben: „...ha valakinek, akkor az egyháznak azt kell hirdetniük, hogy az embernek méltósága van.” Az a méltóság, amelyért harcolni kell, nem éri meg a vitát, mert a méltóság – lényegénél fogva – önfenntartó, és ha ki kell állni érte, már csorbát szenved. Francis Bacon vetette papírra: „Viselkedésünkben arra kell törekednünk, hogy megőrizzük emberi méltóságunkat, anélkül hogy közben korlátoznánk mások szabadságát.”

Fabiny Tamás az irgalom és a vigasztalás ürügyén Jézust idézi: „*Legyetek irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas!*” (Lk 6,36) A szerző megjegyzi: „Tökéletesek aligha tudunk lenni, de irgalmasok igen.” És ez a lényeg. S ha nem hinnénk a mondatban, hallgassuk meg Salvador Dalí-t, aki ekképpen vélekedik: „Ne félj a tökéletességtől! Úgysem éred el sosem.” De az irgalmasságban kiteljesedhetünk!

Fabiny Tamás könyvbe zárt prédikációiban egy érzékeny, naprakész, sokoldalú igehirdető gondolatai tükröződnek vissza. Hasonló kötetek összeállításakor gyakori veszély, hogy a mondanivaló néhány év elteltével anakronizmusnak tűnik. Ebben az esetben azonban nem kell ettől tartanunk. A püspök ugyanis jelenségekről prédikált (írt), amelyek érvényesek lesznek holnap és holnapután is.

Aggodás, tolerancia, méltóság – mindegyik az irgalomhoz és a vigasztaláshoz vezet. S úgy van, ahogy Dsida Jenő versében áll: „Menni kellene házról / házra, városról városra, mint / egy izzadt, fáradt, fanatikus / csavargó. [...] És rekedt hangon, félig sírva, / kiabálni minden ablak alatt: / Szakadt lelket foltozni, foltozni! / Tört szíveket drótozni, drótozni!” (*Menni kellene házról házra*)

Nem csak az igehirdetőnek – valamenynyünknek!

● KŐ ANDRÁS

Fabiny Tamás: *A kötényes Isten – Igehirdetések az irgalomról és a vigasztalásról.* Luther Kiadó, Budapest, 2016. Ára 2900 forint.

Jelen lenni a szenvedésben

Interjú az evangélikus kórházlelkészek helyzetéről

A kórházlelkészek munkáját nem övezi akkora megbecsülés, mint a többi szolgálati területen dolgozóké, a Magyarországi Evangélikus Egyház kórházlelkészei mégis becsületesen, lelkesen végzik ezt a rendkívüli kihívásokkal teli feladatot. A kórházlelkészség két éve került az országos iroda gyülekezeti és missziói osztályának irányítása alá. E szolgálati ág helyzetéről, szenvedésről és gyógyulásról, feladatokról és célokról beszélgettünk az osztály vezetőjével, Németh Zoltán evangélikus lelkésszel.

– A kórházlelkészség a püspökségektől átkerült a gyülekezeti és missziói osztályhoz. Milyen új kihívásokat hozott, hogy ezzel a szolgálati területtel bővült az osztály munkája?

– Két évvel ezelőtt vettük át a kórházlelkészséget, illetve a kórházlelkészek szakmai kíséretét, összesen hét kórházlelkész tartozik hozzánk azóta. Feladatunkat abban látjuk, hogy segítsük és támogassuk a szolgálatukat. Egyházunk pénzkeretet biztosít erre a célra, és az összeget a kórházlelkészek maguk használhatják fel: szóróanyagokra, szakirodalom vásárlására, egyéb költségek fedezésére, a munkájukat segítő lehetőségek igénybevételére. Emellett rendszeresen tartunk kórházlelkészi munkaközösségi üléseket, csoportbeszélgetéseket. Ezeknek mindig van spirituális tartalmuk és szakmai részük is. ►

Eleinte csoportbeszélgetés keretében mondták el a kórházlelkészek a tapasztalataikat, az élményeket és a nehézségeket egyaránt – már csak azért is, hogy mi magunk is képbe kerüljünk, milyen gondok, megoldandó feladatok jelentkeznek ezen a szolgálati területen. Aztán közel egy éven keresztül egy külsős szupervizor szakember önkéntes alapon vállalta, hogy foglalkozik velük, ami alkalomról alkalomra személyes esetmegbeszélésekre adott lehetőséget. Fontos azt is megjegyezni, hogy a gyülekezeti és missziói osztály hétfős munkatársi csapatából Balogh Éva kolléganőm lett ennek a területnek a felelőse. Ő korábban szintén kórházlelkész volt, tehát azonnal érti, érzi azokat a helyzeteket, problémákat, amelyekről a kollégái beszámolnak, és amelyekre próbálunk a magunk eszközeivel megoldást adni.

– Hogyan jellemezné a kórházlelkészek helyzetét a Magyarországi Evangélikus Egyházban?

– Általában félállásban végzik ezt a szolgálatot, gyülekezeti munka mellett. Vidéken a hozzájuk legközelebb eső városban, Budapesten pedig több kórházban. Fontosnak tekintik, hogy önkéntesek segítségét is igénybe vegyék a munkájukhoz. Például évente szerveznek konferenciákat, ahol az önkénteseikkel együtt vannak, felkészítik és meghallgatják őket. Az önkéntesek lelkesedéséért és elkötelezettségéért nem lehetünk eléggé hálásak. Ezért amikor a kórházlelkészekről beszélünk, az irányításuk alatt tevékenykedő önkénteseket is meg kell említenünk. A kórházlelkészekről pedig azt feltétlenül el kell mondani, hogy nagyon lelkesek és becsületesek. Motiváltan végzik a szolgál-

latukat, ami óriási kincs, főleg annak tudatában, hogy szakmailag nem részesül kellő megbecsülésben ez a szolgálati terület. Nagyon alacsony a presztízse az egyházi, azon belül a lelkészi szerepek között. Ennek ellenére örömmel végzik szolgálatukat. Ennek egyik oka az, hogy ők maguk közben motiválttá válnak, mert látják az értelmét, a hozadékát. Érzik, hogy szükség van rájuk.

– Milyen a helyzetük, a megítélésük a kórházakban?

– Kevesen veszik figyelembe, pedig ennek a területnek az értékelésekor fontos, hogy nemcsak az adott személy érintett a kórházlelkészi szolgálat vonatkozásában, aki a betegágyon fekszik, hanem a családja, a hozzátartozói is, illetve ott van körülötte az egészségügyi személyzet: a nővérek és az orvosok köre. Ha a lelkész megtalálja, illetve kialakítja a maga helyét, szerepét a rendszerben, akkor egy idő után jelentkeznek a sikerélmények: a betegek éreztetik vele, hogy szükség van rá. De rengeteget számítanak a nővérek és az orvosok visszajelzései, a velük kialakított jó viszony is. Ahhoz viszont, hogy ők megnyiljanak, időnek kell eltelnie, főként olyan kórházban, ahol nincs még kialakult rendszere a kórházlelkészségnek. Mindezt azért is tudom, mert a feleségem szintén kórházi lelkigondozó, és ő is ezt az utat járta be mindkét eddigi szolgálati helyén.

– Tapasztalták, hogy a kórházi személyzet fenntartásokkal kezeli a lelkészeket?

– Nem lehet így általánosítani, de egyfajta „ellenérdekeltség” azért látható és érthető is. Egy kórházi osztályon célirányos munka folyik a betegek gyógyítása

érdekében, és minden ennek rendelődik alá. A kórházlelkésznek viszont vannak más szempontjai is, mint például a beteg lelkiállapota, közérzete, illetve az is fontos, hogy ő a teljes embert nézi, nem csak a betegség aspektusából. A kórházi áhítat vagy a beszélgetés nem része közvetlenül a gyógyítás folyamatának, így a lelkész jelenléte lehet zavaró tényező a rendszer működése szempontjából. Vagy egyszerűen csak feleslegesnek tűnhet. A betegek, illetve hozzátartozóik szempontjából sem egyértelmű a helyzet. A közvélekedésben van egy ijesztő felhangja annak, ha már a „pap megy ki valakihez”. Azt az idilli elképzelést, hogy egy kórházi osztályon mindenki – személyzet, betegek, hozzátartozók – alig várja, hogy a lelkész megjelenjen, nyugodtan el lehet engedni. A támogatás és a fogadókészség mellett jelen van az elutasítás, a közömbösség, az értetlenség is. Ez egészen más közeg, mint mondjuk a gyülekezeti lelkészi szolgálat, amelynek minden terén igényli a közösség a lelkész tevékenységét. A kórházban a lelkész nemcsak a szenvedéssel találkozik, hanem az imént említett negatív reakciókkal is. Hogy mindezzel megbirkózzon, az kitartást, türelmet, empátiát igényel, valamint a kis eredmények megbecsülését. Gondolok itt egy jól sikerült látogatásra, beszélgetésre, néhány érdeklődőre az áhítaton vagy a személyzet részéről érkező munkatársi gesztusokra, ha adatnak ilyenek. Időt kell adni egy kórházi osztály dolgozóinak, hogy ők maguk tapasztalják meg: a lelkész tevékenysége nem zavaró tényező, nem felesleges, sokkal inkább tehermentesíti őket, segíti a munkájukat.

– Hogyan segítheti a lelkész a kórházi dolgozók munkáját?

– Úgy, hogy valami olyan igényt tud kielégíteni – a lelki beszélgetésekre, spirituális elmélyülésre, elcsendesedésre gondolok –, amely a betegek részéről a nővérek, orvosok felé is kifejeződik, de nekik nincs idejük, lehetőségük a munkájuk mellett erre érdemben válaszolni, illetve nem is ez az elsődleges feladatuk. De ezt a vélekedést az elején nem fogják a lelkésznek megelőlegezni, csak folyamatában belátni, felismerni, ha megtapasztalják lelkiismeretes szolgálatát.

– Októberben ökumenikus kórházlelkészi konferenciát rendeztek, *A szenvedés megértése teológiai szemmel* volt a címe. Ezen előadóként is megszólalt. Miért fontos megérteni a szenvedést, kiváltképp teológiai szempontból?

KÉPFUNKCIÓ

FOTÓ: KISS TAMÁS

– Az egyik előadásban elhangzott egy számomra nagyon lényegretörő megállapítás: „A szenvedés az ateizmus kősziklája.” Valóban, ha akár a művészetek, a filozófia vagy a hétköznapi kérdésvetések irányából nézzük, a legtöbb kérdést a szenvedés megtapasztalása generálja Isten létezését, szeretetét, mindenhatóságát illetően. A kórházlelkész többszörösen is beleütközik ebbe a „kősziklába” szolgálata közben. Saját magában is helyre kell tennie a munkája során megtapasztalt szenvedést – a saját szenvedése mellett –, illetve a betegek, hozzátartozók, a kórházi személyzet irányából is megfogalmazódik ez, kimondva vagy kimondatlanul. De egy kórházlelkésszel találkozva még az egészen kívülről is hamar eljutnak az olyan kérdésekig, mint: „Hogy

birod? Mít tudsz mondani? Hogyan engedheti ezt Isten?”

– Miben más a kórházlelkészek tapasztalata a szenvedésről, és ez hogyan hathat akár a többi lelkeszi szolgálati területre?

– Önmagam számára is rendkívül tanulmányos tapasztalatot szereztem a kórházlelkészek szolgálatába való bepillantásnak köszönhetően. Ha a szenvedés „az ateizmus kősziklája”, akkor azt feltételezhetnénk, hogy minél több szenvedést lát, tapasztal valaki, annál „ateistább” lesz. De valójában pont ellenkezőleg. A szenvedés mélyén – ha nem csak távolról nézi, és elvi kérdésként boncolgatja az ember – van valami titokzatos, nehezen megfogalmazható megsejtése Valakinek, aki egyszerűen ott van az em-

ber mellett egészen közel. És minél jobban szenved, annál közelebb. Az említett konferencia előadásából és a délutáni csoportbeszélgetésekből is ez szűrődött le számomra: hogy a kórházlelkész – és a kórházi önkéntes lelkigondozó – jelenléte a szenvedő embertárs mellett valójában ennek a láthatatlan jelenlétnek a látható, érzékelhető kifejeződése. A kórházlelkész képvisel, megjelenít Valakit. Álljunk meg képzeletben egy kórházi szoba küszöbén, és pillantsunk be: egy ember fekszik az ágyon, mellette pedig egy másik ember ül, a kezét fogva, a füléhez hajolva. A kép elmond mindent, és bibliai, evangéliumi asszociációk sorát indíthatja el. A szenvedést kívülről szemlélő – pláne okozó – Isten kérdőre vonható, de a szenvedővel azonosuló, mi több, maga is szenvedni kész Isten sokkal inkább minket von kérdőre: megtettétek-e, amit meg kellett, lehetett tennetek?

– Milyen terveik, elképzeléseik vannak a jövőre nézve? Ön szerint miben, hogyan lehetne több segítséget és támogatást nyújtani a kórházlelkészeknek?

– Egyházunknak emelnie kellene a kórházlelkészi szolgálat presztízsét, szakmai megbecsülését. A speciális képzést nemcsak lehetővé kellene tenni, hanem egyenesen biztosítani kellene az e területen dolgozók számára, a későbbiekben pedig akár feltételül is szabni a kórházlelkészi státuszhoz. Rendelkezünk kellene országos koncepcióval: hogyan képezzük és hogyan képezük tovább a kórházlelkészeinket? Mit várunk ettől a szolgálati területtől? Hol legyen jelen, melyek a stratégiaileg fontos települések, illetve intézmények? Hogyan hasznosítsuk a misszió terén a kórházlelkészek előzőekben említett speciális kapcsolatrendszerét? A látogatások és a kórházi istentiszteletek mellett milyen egyéb területeken van, lehet hozadéka a kórházlelkészek tevékenységének és tapasztalatainak? Gondolhatunk a lelkészképzésre, konferenciákra, tréningekre, önkéntesek képzésére, ökumenikus együttműködésre, gyülekezeti látogatókörök felkészítésére. Ezek távolabbi, a gyülekezeti és missziói osztály kompetenciájánál magasabb szintű célok. Az osztály részéről a személyes odafigyelést, a szakmai kísérést, az adminisztrációs háttérrel szeretnénk továbbra is biztosítani és fejleszteni, illetve a kórházlelkészeket igyekszünk ellátni a munkájukat segítő segédanyagokkal. Hálás feladat számunkra egyházunknak ezért a szolgálati területéért és a benne tevékenykedőkért felelősséget hordozni, segítségükre lenni.

● LABORCZI DÓRA

Miről írt az Evangélikus Élet 1956-ban?

November 4-e után csak márciusban jelenhetett meg ismét a lap

Az Evangélikus Élet szeptember 18-i számában rövid áttekintést adtunk arról, hogy mit írt a lap az 1956-os számban, hatvan évvel ezelőtt. Januártól eljutottunk október 14-ig, amikor is egyebek mellett arról szóltak a hírek, hogy D. Ordass Lajos püspököt rehabilitálta az állami és egyházi bíróság. Most újabb számokkal folytatjuk a tallózást.

1956. október 21.

D. Ordass Lajos püspök első prédikációja rehabilitációja után a budahegyvidéki templomban

Az idézett részlet bevezetéseként arra kéri a gyülekezet tagjait, hogy a tárgyilagos-ságra törekvés mellett szavait ne érezzék ellágyult érzélgősségnek.

„Amikor semmiféle emberi kezet meg nem foghattam, Ő [Jézus Krisztus] erősen fogta a kezemet. Soha el nem hagyott. Riadt lelke karjaiba emelte, és átvitt az elnyeléssel fenyegető, örvénylő ár fölött – a szabadulás partjára. A fekete éjben tőle hallottam a virradat üzenetét. Ővé volt a keresztség, enyém annak békessége. Ővé a halál, enyém annak gyümölcse – az élet. Az én Uram szerelme kimeríthetetlen. Ezeket boldogan mondtam el.”

Gyönyörű vallomás.

✱

Ebben a lapszámban olvashatunk arról is, hogy az egyházi lapok új szerkesztőbizottságot kaptak. Az *Evangélikus Élet* „felállása” a következő: „...felelős szerkesztő és kiadó: D. Dezséry László püspök. A bizottságnak hivatalból tagja: D. dr. Vető Lajos püspök, a sajtóosztály elnöke.”

✱

A hírek között a következőt találjuk:

„Lengyelországban az evangélikus egyház visszakapta a varsói híres »Rotunda«, más néven Szentháromság-templomot, amelyet Varsó ostrománál súlyosan megrongáltak, majd újjáépítettek, és néhány évig hangversenyteremnek használtak. Most a lengyel kormány visszajuttatta azt a lengyel evangélikus egyháznak.”

1956. november 4.

Együtt az ország népével

Dr. Keken András írja a lap első oldalán:

„Azért szólunk, hogy most, amikor valaminek vége van, és valami új kezdődik, az egyház is elmondja szavát – azt a szót, melyet nem politikai indulatok hevítenek, nem politikai szándékok formálnak, hanem amelyet Isten ád szolgálóinak lelkiismeretén keresztül a világnak.

Ez a szó a hála szava. Istennek adunk hálát azért, hogy Budapest népe ezekben a napokban úgy viselkedett, ahogyan egy Istenben hívő és az ő akaratát tiszteletben tartó közösségnek viselkednie kell. Ne lopj – így szólott Isten egyik parancsa –, és mi láttunk kilótt üvegű, nyitott kirkatokat, melyeknek árukészletéhez senki hozzá sem nyúlt. [...] Második szavunk

a békesség szava. Ezekben a percekben szavunknak nincs nyilvánossága, nem is tudnók tehát eljuttatni azokhoz, akiknek a kezében fegyver van. Amikor szavunknak nyilvánossága lesz, akkorra a fegyverek már bizonyosan elnémultak, de az elnémult fegyverek nem jelentik egyúttal a lelkek békességét is. Ezért érezzük azt, hogy a békesség értelme nem veszíti el aktualitását. Reformokat végrehajtani, törvényességet biztosítani, szabad társadalmat és független országot építeni s elsősorban is becsületes alkotómunkát végezni csak békés légkörben, csak megbékélt szívvel lehet.”

✱

Továbbra is az első oldalon:

„D. dr. Vető Lajos és D. Dezséry László evangélikus püspökök püspöki tisztükről lemondottak. Az egyházi törvények szerint illetékes egyházi hatóságok intézkedéséig egyházi szolgálatot nem teljesítenek. D. Ordass Lajos püspök átvette az Evangélikus Egyházegyetem és a Déli Egyházkerület vezetését. Az Északi Egyházkerület a törvény szerint illetékes püspökhelyettes vezeti.”

Vető Lajos 1956. november 1-jén, a forradalom hatására mondott le tisztségéről, helyére a gyülekezet Túróczy Zoltánt választotta meg püspöknek. Túróczy püspök 1957. decemberi (újévi) félreállítását követően megint Vető Lajos lett az Északi Egyházkerület püspöke. 1967-ben betegségére hivatkozva ment nyugdíjba. Dezséry László Ordass püspök másodszori félreállításakor, 1958. június 24-én szintén visszakerült korábbi helyére, a Déli Egyházkerület élére, de néhány óra után másodszor is le-

mondott. Ezt követően végleg távozott az egyházi életből. Mindkettőjük kiszolgálta a kommunista rendszert.

*

A budapesti evangélikus lelkészek, teológiai tanárok és teológiai hallgatók nyilatkozata

Egy mondat a nyilatkozatból: „Meg vagyunk győződve arról, hogy a magyar nemzet kivívott függetlenségével együtt a teljes vallásszabadságot is elnyeri, és az egyháznak teljes szabadság biztosítatik arra, hogy Istentől rendelt mindenfajta szolgálatát korlátozás nélkül végezhesse.”

*

D. Ordass Lajos püspök igehirdetése október 31-én a Deák téri templomban

(Részlet) „Mi ma különös érzések között ünnepelünk. Az ember alig tud úrrá lenni a saját maga lelkén. Ma az ember csodálattal áll meg Isten nagyságos dolgai mellett, így köszöntött ránk a reformáció ünnepe. Ez az ünnep ma nagyon jókor jött életünkre. Nekünk mindannyiunknak úgy akarja elmondani üzenetét, ahogy Jézus ott Názáretben és ahogy Luther a reformáció idején mondta: nekünk egyre van szükségünk, az evangéliumra, hogy az evangélium hirdettessék a szegényeknek, hogy a töredelmes szívűek meggyógyuljanak, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessünk [...], amely bilincseket oldoz meg. [...] Még néhány rövid szót. Az elkergetett és meggyilkolt Isten mellett nekünk és egész népünknek nem jut más, csak vér, könny, borzasztó kétségbeesés. Kivirágzott reménységünk, hitünk csak akkor marad meg, ha megengedjük Isten Szentlelkének, hogy ő reformálja életünket.”

1957. március 24.

Dr. Keken András: Egyházunk kincse

(Részlet) „Ilyen címmel írtam vezércikket az Evangélikus Élet 1956. évi reformációi számába. Mindannyian tudjuk, hogy az október 23-án kezdődött események miatt ez a szám nem jelenhetett meg, s azóta is – eltekintve egy csonka számtól – mind ez ideig szünetelt egyházunk sajtószolgálat. Jó lenne, ha erre a tényre lapunk írói és olvasói nem panaszkodva és nem zúgolódva, hanem Istennek hálát adva gondolnának. Jó a csend, mert alkalmat ad arra, hogy figyeljünk a lelkiismeretünk hangjára,

FOTO: A SZERZŐ ARCHÍVUMÁBÓL

ra, a testvéri szóra és az Isten ígéjére. S azt igazán nem mondhatjuk, hogy e kavargó időkben nem volt szükségünk a csendnek ezekre az áldásaira.

Negyedévnél hosszabb szünet után most ismét odatesszük papok és hívek asztalára az Evangélikus Életet. Küldjük az ígét a betűk köntösében. [...] Szükség van arra is, hogy a jog, a belátás és a szeretet alapján folytassuk azokat a rehabilitációkat, melyek 1956. október havának elején kezdődtek meg. Szükség van arra is, hogy a személyi kérdések a szerint az elv szerint intéztesse el, melyet egyházunk 1956. november 3-án tett magáévá, hogy tudniillik egzisztenciájában és becsületében senkit sérelem ne érjen. [...] abban nagyon szeretnénk egyetérteni egyházunk minden papjával és hívével, hogy szerkezeti és személyi kérdések miatt nem szabad közöttünk olyan vizálynak támadnia, mely kérdésessé tehetné keresztyén szeretetünk valóságát, s joggal ébreszthetne kételeyeket abban a tekintetben, vajon komo-

lyan vesszük-e, hogy egyházunk igazi kincse az evangélium?!”

*

Keken Andrásnak két írását idéztük. Mit kell tudnunk róla?

1931-ben avatta lelkésszé Raffay Sándor püspök. 1937-ben Hódmezővásárhelyen gyermekotthont alapított az árva és nyomorban élő gyerekeknek. 1941-ben választotta lelkésszé a fővárosi Deák téri gyülekezet. 1948-ban házkutatást tartottak otthonában. 1949. április 26-án felfüggesztették munkájából. Egy év múlva az ÁVH letartóztatta, hogy ezzel is zsarolja az Ordass Lajos püspök ügyét tárgyaló egyházi különbíróságot. 1950 májusában Kistarcsára internálták, ahonnan október közepén szabadult. Ezután segédmunkásként, könyvelőként dolgozott. 1956 októberében állami részről rehabilitálták, majd visszahelyezték lelkészi állásába. 1956. október 7-től szolgálhatott újra lelkészként. 1974. május 19-én hunyt el.

● K. A.

Elhallgatott történelem

Szakkollégisták Szolyván

A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévének alkalmából meghirdetett pályázatok egyikén a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium (ERSZK) is lehetőséget nyert, hogy a szolyvai emlékparkba látogatva ismerje meg a történelem egy sötét, a magyarság számára pedig feldolgozhatatlanul fájdalmas fejezetét. A Nyíregyháza-Kertvárosi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházközség tagjaival utaztak október 8-án a roma szakkollégisták Kárpátaljára.

Előbb Beregszászon, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Győr termében hallgattak meg előadást a „málenkij robotról”, majd az Evangélikus Roma Szakkollégium bemutatkozása következett. A kárpátaljai magyar közösségek pedagógusai, lelkeszei között is szép számmal akadnak olyanok, akik a romák integrációjáért dolgoznak, ők nemcsak az ERSZK munkája, programja iránt érdeklődtek, de a szakkollégium tagjainak egyéni története, élethelyzete, motivációi iránt is. A jó hangulatú együttlét után rövid sétát tett a csapat Beregszász belvárosában.

Szolyván, az emlékparkban lágerversekkkel, naplórészletekkel idézték meg az ott elpusztult ártatlanok sorsát, a közös imádság után pedig elhelyezték koszorújukat.

Jobbnál jobb jelzők végzik a szövegszerkesztő törlőbillentyűje alatt, mert egyik se jó ennek a Kárpátalján töltött napnak a jellemzésére. Amelyik híuen körülírja a történéseket, nem mond semmit az élmények mély érzelmi sokkjáról; s amelyik visszaadja a lélek bugyrainak háborgását, nincs tekintettel a megismerés öröme... A roma szakkollé-

gisták már mind az Európai Unióban szocializálódtak, a trianoni traumából annyi van a tudáskészletükben, amennyit a mai magyar oktatásügy – a középiskolai évek végétől, az érettségi közelségétől sürgetve, végigszágulva a 20. század zűrzavarain – engedett meg-

ismerni. Mi sem jellemzőbb, mint hogy a felkerekedés izgalmában a buszról közreadott szelfik Ukrainát jelölik úti célként, mert nem jön a szájukra, ami az előttük járó nemzedékeknek magától értetődő: Kárpátaljára látogatunk. Igen, útlevéllé! Nincs semmi fogalmuk arról, hogy a történelmi Magyarország négy vármegyéje – Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros – az első világháború óta tizenhét államalakulatot, politikai fordulatot élt meg. Akad köztük olyan is, mely alig pár órára volt érvényes, de a nemzetek kohójában csak lassan enyészett el ennek a területnek a magyar dominanciája.

Alapos a határellenőrzés, ám aztán Esze Tamás, Rákóczi Ferenc lányomán lépked a csapat, az ákombákomnak tűnő, a fiataloknak ismeretlen cirill betűk fölényének ellenére is hetykén köszön rájuk az Arany Páva kaszinó cégére, avagy a M. Kir. Törvényház címere. Elcsodálkozni sincs érkezésük a patinás épületben, ahol a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola működik, máris kezdődik a *Málenkij robot 1944–53* című előadás.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Molnár D. Erzsébet, a főiskola történelem- és társadalomtudományi tanszékének adjunktusa a második világháború hadi eseményeibe ágyazva jelölte meg az okokat, melyek mintegy nyolcezer Kárpát-medencei magyar civil tragédiájához vezettek. Az óriási háborús veszteségeket szenvedett Szovjetunió újjáépítésének munkaerő-szükséglete ezek közül csak az egyik, s nem is a legfontosabb. A Budapest ostromával elvesztegetett ötvenegy nap miatt mentette a bőrét Malinovszkij marsall Sztálin előtt azzal, hogy megfelelő mennyiségű hadifoglyot produkált, a magyar civilek összefogódásának elsődleges oka tehát a hadifogolylétszám kiegészítése volt. Ehhez jött a kárpátaljai magyar településeken az etnikai tisztogatás, a nemzetiségi összetétel megváltoztatásának szándéka és a megtorlás az 1944. novemberi manifesztummal bűnösnek bélyegzett magyarokon és németeken. Csak így érthető, miért volt oly értéktelen ezeknek a férfiaknak az élete, miért tették ki őket annyi szenvedésnek, megaláztatásnak, betegségnek, inségnek a szovjet lágerekben; miért fedte a szigorú hallgatás homálya a történeteket egészen a Szovjetunió széthullásáig.

A rendszerváltás óta tudományos igény-nyel feltárt, a túlélők elbeszéléseiből, az áldozatok naplójából, lágerverséiből rekonstruált eseménysor elborzasztja az embert. A háromnapos „kis munka” hazugsága nyomán az egész Szovjetuniót behálózó lá-

gerrendszer jött létre: az európai részen a tömegével deportáltak a Gupvi-lágerekben, a Távol-Keleten a koncepciós perekben politikai okból elítéltek a Gulag táboraiban sínylődtek (a Gupvi mozaikszó a Hadifogoly- és Internáltügyi Főparancsnokságot, a Gulag a Lágerek Főparancsnokságát jelöli).

A veszteséglista talán sohasem lesz teljes, az elhurcolt ártatlanok legalább egyharmada tömegsírban végezte. 1944. november 2-án a szovjet csapatok által „felszabadított” Nyíregyházáról kétezer-háromszáz civilt deportáltak, köztük rengeteg szolgálat köz-

a szakkollégisták autóbussa, már tisztában voltak Nyugat-Ukrajna, Kárpátalja történelmi múltjával, mindig, így manapság is bonyolult geopolitikai helyzetével, kultúr-történelmi emlékeivel és értékeivel – kitűnő házigazdára letek ugyanis Molnár László idegenvezetőben.

A fekete márványablakon sorakozó többezernyi név láttán a megrendülés alkalma jött el... Dupka György „Uram... segíts haza minket...!” címmel 2014-ben kiadott kötetéből hangzottak fel lágerversék, fohászok, naplórészletek, melyek révén va-

Nyíregyházáról kétezer-háromszáz civilt deportáltak, köztük rengeteg szolgálat közben elfogott vasutast, postást és azt a Soltész István evangélikus tanítót, aki önként csatlakozott, hogy segítsen az embereknek.

ben elfogott vasutast, postást és azt a Soltész István evangélikus tanítót, aki önként csatlakozott, hogy segítsen az embereknek.

A szolyvai hadifogoly-gyűjtőtábor helyén a málenkij robot elszenvedőinek, illetve a szovjet megtorlás és a sztálini terror áldozatainak emlékét őrző, közadakozásból létesített parkot 1994 novemberében avatták fel. Mire az emlékparkhoz kanyarodott

laci fiává, apjává, szerelmes férjévé, megelevenedő személyiségekké lettek azok a férfiak, akik mit sem sejtve indultak otthonról háromnapos élelemmel 1944 novemberében, vagy az utcáról zsuppolták őket vagonba. A megemlékező tanulmányút nyíregyházi résztvevői közös imával, koszorúval rótták le kegyeletüket emléküik előtt.

● VESZPRÉMI ERZSÉBET

A szembenállástól a közösség címmel konferenciát tartottak október 12-én az Evangélikus Hittudományi Egyetemen (EHE). Az előadók többek között az esemény címét adó kötet öt ökumenikus felszólítását elemezték. De nemcsak egyházi vezetők és professzorok találkozhattak, hanem – a konferencia előestéjén – dr. Kránitz Mihály katolikus professzor és dr. Szentpétery Péter, az EHE docense vezetésével a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar és az EHE hallgatói is, hogy beszélgessenek, ismerkedjenek, és imádkozzanak a keresztény egységért. Hadd merjem egyháztörténetinek nevezni az alkalmat. Hogy miért?

Jelenleg az EHE másodéves teológushallgatója vagyok, de mielőtt idekerültem, Szombathelyen római katolikus gimnáziumba jártam, amelyet a premontreiek tartanak fenn. Ott találkoztam egy tanárral, akivel sokat beszélgettünk, ő katolikusként, én pedig evangélikusként. Egyszer azt kérdezte tőlem:

– Dániel, tudja maga, hogyan hangzik az ökumenikus köszönés?

– Nem, tanár úr, nem tudom.

– Na, akkor ide hallgasson: „Erőltessék a békesség!”

Nos, elsőre viccesen hangzik, de ha jobban belegondolunk, néha valóban úgy érezzük, hogy csak „erőltetjük azt a békességet”. Mintha nem belső késztetésünk lenne, hanem felülről jövő utasításnak tennénk eleget egy (ima)hétig, majd ugyanúgy „pápisztazzuk”, „lutyizzuk”, „ká-lomistázzuk” egymást. Vajon másképp is lehetne?

Két éven keresztül voltunk padtársak egy nagyon jó barátommal, aki római katolikus. Nagyon sokat beszélgettünk, vitatkoztunk, sok mindenben nem értve egyet. De minél többet beszélgettünk, annál jobban tiszteltük egymást. Kialakult egyfajta szimpátia, és egyre közelebb éreztük magunkat a másikhoz. Igen, mert érdekelt az álláspontja; egyszerűen meg akartam érteni, hogyan gondolkodik ő a maga hitéről. Majd aztán a tettek mezejére léptünk egy ökumenikus imahét után: elterveztük, hogy ő eljön hozzánk kilenckor istentiszteletre, én pedig meglátogatom az ő plébániáját egy „tizenegyes misére”. Hatalmas élmény volt az a vasárnap!

Most, ezen az ökumenikus alkalmon déjra a véleményem támadt: találkozás, kötetlen beszélgetés, tervezgetés. Számomra újra bebizonyosodott, hogy a keresz-

Erőltessék a békesség?

Gáncs Péter, Steinbach József, Pataky Albert, Bábel Balázs, Réthelyi Miklós, Reuss András és Fabiny Tamás a konferencián

tyén egység ügye nem működhet csak az egyházi vezetők és a professzorok által. Ha mi, hívők, szolgálattevők, teológushallgatók nem akarjuk, nem keressük a tőlünk száz méterrel arrébb lévő templomba járók társaságát, akkor az öt ökumenikus felszólítás is csak üres frázis marad, és (remélve, hogy nem botránkoztatok meg ez-

zel senkit) egy egyszerű mozdulattal akár ki is hajíthatnánk az ablakon!

Ugye mi, akik Krisztus egyetlen egyházának tagjai vagyunk, vállaljuk és folytatjuk a párbeszédet? „A szembenállástól” egészen „a közösségig”! Hogy ne csak „erőltessék a békesség”.

● TIBORCZ DÁNIEL

FOTÓK: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Helyzetjelentés Irakból

Tényfeltáró úton járt a felszabadított Bartillában és Hamdaniyában az Ökumenikus Segélyszervezet munkatársa. Szétvert, felgyújtott templomok, romos épületek és bombacsapdák várják a visszatérőket a kiürült keresztény városokban. A helyben maradt keresztények első dolga a lerombolt keresztek visszaállítása volt. Az Ökumenikus Segélyszervezet iraki képviselőjének helyi munkatársa szerint meghatározó és felemelő érzés volt látni az élő közvetítésben, amikor a belül teljesen feldúlt bartillai templom harangját – meghúzva a kötelet – megszólaltatta egy iraki katona.

Bár az említett városokat hivatalosan felszabadították, az Iszlám Állam néhány ott maradt mesterlövészével még akadnak küzdelmek a frissen visszafoglalt városokban. A közelből még rendszeresen hallani sorozatlövések zaját és egy-egy aknarobbanást.

Súlyosan megrongálódott, felgyújtott és belülről szétvert ingatlanok ezrei, az épebben maradt házakban pedig bombacsapdák fogadták a Bartillába és Hamdaniyába látogató, nagyrészt egyházi vezetőkből álló küldöttséget, amely a keresztények helyzetének felmérése céljából érkezett a településekre. A tényfeltáró küldöttség tagja volt az Ökumenikus Segélyszervezet munkatársa is, aki az első segélyszervezeti szakemberként kezdte meg a települések humanitárius szempontú felmérését. A Hamdaniyában élő keresztények az első adatok szerint 2753 házat, 2054 gépet, 201 ipari létesítményt, 401 gazdasági ingatlant és 854 üzleti vállalkozást veszítettek el. ►

Szent Mária-templom, Karakosh

Az utakról nem célszerű letérni, bárhol lehet elrejtett bomba vagy a harcok során fel nem robbant, de éles gránát, amely bármikor működésbe léphet.

Újra állnak a keresztek

Az Ökumenikus Segélyszervezet helyszíni jelentése szerint a harcokban megrongálódott városok – melyekben a civil, az egyházi és közösségi ingatlanok is hasonló sorsa jutottak – javarészt több mint két éve üresek, amióta a város lakói elmenekültek. Gyakorlatilag egyetlen ingatlan sem úszta meg sé-

rülés nélkül. A bartillai Szent György-templom kiégett, rengeteg munkával lehet majd helyrehozni. A bent lévő tárgyakat összetörték, az egyházi könyveket elégették, az összes keresztet letörték, szétverték, meg rongálták a korábban a gyülekezetben szolgáló egyházi vezetőknek a templomkertben lévő sírjait is. Hasonló a helyzet a Szent Simon-templomban – az ismert bibliai történetet bemutató falfestményt fekete festékkel fújták le.

A hamdaniyai Szent Barbara-templom a környék legnagyobb keresztény zarándokhelye. A visszafoglalás után a végig ott maradt keresztények első dolga volt, hogy visszaállították – még ha botokból, lécek-

ből is – a templom összes keresztjét, amelyek messziről is jól látszanak. A templom fölötti domb két dolog miatt különleges. Egyrészt azért, mert ide virágokból álló nagy méretű keresztet állítottak föl a visszafoglalás után, másrészt pedig azért, mert az Iszlám Állam katonái korábban alagutat ástak a felgyújtott és kifosztott templomból a dombtetőre.

Hamdaniyában még most is folynak kisebb közelharcok. A városba érkezett küldöttség látogatásának különleges pillanata volt a fegyverek dörgésének háttérzajában a Mária-templomban énekelt hálaíma az oltár előtt. A templomudvaron könyvégetés nyomai, hamu mindenhol, latin nyelvű Biblia maradéka, arámi vagy éppen arab nyelvű kéziratok hevernek a tízezer-nyi üres töltényhüvely között.

Az egyik „legjobb” állapotban megmaradt épület a Szent Pál egyházi iskoláé, vélhetően hamar rendbe hozható. Bár látszik, hogy itt is próbáltak gyűjtogatni, a visszavonulót fújó terrorszervezetnek valószínűleg nem jutott már ideje a pusztításra. Az iskola könyvtára viszonylag jó állapotban maradt meg.

Csak a dolgozat maradt

A tényfeltáró úton alkalom nyílt felkeresni a küldöttséggel utazó keresztény képviselő két éve elhagyott otthonát is. Az utcába befordulva messziről látszott, hogy az ingatlan

Szent Barbara-templom, Karakosh

A Szent Mária-templom belső tere, Karakosh

áll, de teljesen kiégett. A tulajdonos háború előtti életéből csupán az egyetemi szakdolgozata és a szomszéd esküvői videója maradt emlékül... A küldöttség tagjai számos katonával találkoztak, és megdöbbentő személyes történetekkel szembesültek; mindezekből jól látszik, milyen rombolást vitt véghez a háború az emberek lelkében, tudatában is.

Súlyos összecsapások zajlottak Kirkukban is. A helyszíni jelentések szerint a terrrorszervezet katonái egy keresztény diáklányok által bérelt ház előkertjébe vették be magukat. Az egyetemistáknak sikerült gyorsan elrejtőzniük és telefonon segítséget kérniük. Hamarosan a környéket jól ismerő, bátor civil segítő érkezett, az ő vezetésével hagyták el a házat. A káld püspöki központba menekültek, onnan értesítették telefonon a környéken tartózkodó iskolatársait, akik aztán a kijárási tilalom veszélyével dacolva mind összegyülekeztek a központban. A biztonsági erők közreműködésével Erbilbe szállították őket.

Aknamentesítés után újjáépítés

A humanitárius munka dandárját jelenleg is a kitelepítettek ellátása jelenti. Hamdaniya és Bartilla lakosságának java két éve él Erbilben vagy Duhokban, sokan pedig a közeli al-Kahazar menekülttáborban laknak. A visszaköltözés első lépése az aknamentesítés, majd – várhatóan

több hónap múlva – elkezdődhet az ingatlanok felújítása.

Az áramszolgáltatás hamar üzembe helyezhetőnek látszik. Bár a települések iskolái állnak, teljesen fel kell újítani és újra be kell rendezni őket. Ez Hamdaniyában mintegy húsz, Bartillában egy tucat oktatási intézményt jelent. Az iskolabútorokat, a könyveket, minden egyes iskolai eszközt pótolni kell majd. Az iraki államnak jelenleg alig-alig van erre kapacitása. Külföldi segítség kell. A magyarok is segíthetnek a segelyszervezet.hu oldalon, és él a 1353-as adományvonal is.

Forrás: MÖS

Az Ökumenikus Segélyszervezet a helyszínen, partnereivel közösen vesz részt a háború elől menekülő csoportok humanitárius megsegítésében, illetve folytatja az eddig megkezdett munkáját az észak-iraki kurd területeken. A szervezet adománygyűjtést indított a segelyszervezet.hu oldalon. Az online felajánlások közlemény rovatában kéri feltüntetni: „Irak 2016”. A gyűjtéshez a 1353-as adományvonalon is lehet csatlakozni, hívásonként 250 forinttal.

FOTÓK: MÖS

Mária-templom, Hamdaniya

Mi lesz veled, Európa?

Töprengés a migrációról egy közgyűlés kapcsán

Nehéz kérdések, helyzetek megoldását a szélsőségek gátolják leginkább. A két oldal vélt és valós részigazságainak hangsúlyozásával a másik felet provokálják. Megoldás nem, csak bántás, keserűség, megkeményedés születhet az ilyen szembenállásból. A migráció ügyében a szélsőséges, egyoldalú véleménynyilvánítás nem csupán hiba, tévedés, hanem bűn. A napjainkra kialakult helyzet rendkívül érzékeny, törékeny, robbanásveszélyes. Tapasztalatom szerint sok jó szándékú keresztyén is bizonytalan, nehezen igazodik ki a bonyolult helyzetben.

Az egyik oldal a befogadást, a másik az elutasítást hangsúlyozza szinte monomániásan. Mindkét csoport használ bibliai érveket is. Egyik csak a földönfutóvá vált, a halál elől menekülő családokat látja, láttatja, míg a másik oldal az agresszív, morál nélküli erőszakos követelődzőket és terroristákat. Úgy gondolom, hogy a teljes igazság, a helyzet sokrétű ismerete és értelmezése nélkül Isten ígéjére hivatkozni súlyos visszaélés. Mi mindenre felhasználták már a történelem során a Bibliát és a Megváltó

szent nevét?! Az egyháznak nem mindig könnyű megtartania józanságát, biblikus kiegyensúlyozottságát a politikai elvárások, a korszellem sodrása közepette.

Hátborzongató olvasni, hallani olyan véleményeket, amelyekben lüktet a gyűlölet, a teljes elutasítás, az önző érvrendszer. De ugyanilyen fájdalmas hallani azokat, akik a menekültek és migránsok jézusi befogadásáról beszélnek, ám nem szólnak árnyaltan a felismerhető és nyomasztó problémákról, nehézségekről.

Az Európai Evangéliumi Aliansz október 10–13. között Portugáliában tartott közgyűlését is meghatározta a migráció témája. A résztvevők harminc országból érkeztek. A háromnapos találkozón ugyanúgy megjelentek a különböző színek, vélemények, mint hazánkban. Voltak, akik kizárólag a populizmust emlegették mint veszélyt, amely megjelenhet a gyülekezetekben is. Erről tartottak előadást, beszélgetést, hoztak szórólapot, filmet. Igazi veszély a populizmus? Igen, nagyon is. De a mai bonyolult európai helyzetről nem lehet csupán ennyi a mondandónk.

Nekem jobban tetszett a cselekvő, aktív görög, olasz, bolgár, finn és más nemzetiségű testvérek beszámolója, akik jelen vannak a menekülttáborokban. Rendkívül kreatívan, de kimondták fenntartásait, félelmeiket is. A Magyar Evangéliumi Aliansz is ezek közé sorolható. Hadd idézzem a finn testvér gondolatait vázlatosan. Látása szerint kritikus, változó világban élünk, melyben az iszlám utat tör magának. E reális veszély mellett a bezárkózó nacionalizmust „fenevadként” jellemezte. Szerinte az evangéliumi keresztyénség két

„pogány”: az iszlám és a liberális ateizmus között küzd. Úgy látja, hogy az odaszánt szeretet és a tanúságtétel (akár a mártíromságig) lehet a biblikus válasz. Isten ma is cselekszik a világban, Európában – kérdés, hogy velünk vagy nélkülünk. Finnországban egy új keresztyén rádió naponta közvetít missziós, evangelizációs műsorokat urdu, párszi, arab és más nyelveken. Kiképeznek hitre jutott migránsokat, akik misszionáriusként térnek vissza hazájukba.

A közgyűlésen is érzékelhető volt a beszámolókból, előadásokból, hogy a helyzet rendkívül sokrétű. Alapos elemzést hallottunk Európáról, amely nem képes reprodukálni a lakosságát. Tömegek élnek individualista, liberális, materialista, ateista világnézettel. Nekik nincs ideájuk, a vallásban élőknek, keresztyéneknek és muszlimoknak viszont van. Európa nyitottságával, toleranciájával, identitásválságával „magára húzza” az iszlámot.

A hitvalló keresztyének száma viszont nem csökken, és növekszik közöttük a fiatalok aránya.

A migránsok többsége a jobb körülmények reményében érkezik, identitását magával hozva. Nem válnak európaivá, kultúránk részeivé. Európában élnek, de nem európaiak. Ugyanakkor relatíve sokan keresztelkednek meg a muszlimok közül is. Rotterdamban például kétszáz keresztény gyülekezetben vannak jelen. A londoni gyülekezetek nagy része is „nemzetközi”. Az egyik előadó szerint ugyanakkor sok névleges muszlim lesz névleges keresztyénné.

Tőlünk, magyaroktól külön is érdeklődtek helyzetünkről. Bolgárok, albánok egyértelműen jelezték, hogy értik, mi történik Magyarországon, hiszen ők is tudják (amint mi is), mit jelent együtt élni az iszlámmal. Mások kétségeiknek adtak hangot, többek véleményében érzékelhető volt a média és a politika hatása. Viszont több érzékeny kérdést – nyílt beszélgetésben – tisztázni tudtunk.

Az október 2-i népszavazás előtt sokfelé lehetett találkozni ezzel a kérdéssel: Jézus mit tenne? Egy alkalommal az interneten egyenesen ez a kérdés volt olvasható: Jézus igennel vagy nemmel szavazna-e a feltett kérdésre?

Úgy gondolom, hogy Jézus nem a népszavazással lett volna első sorban elfoglalva.

Valóban, Jézus mit tenne ma Európában? Bizonyos, hogy ma is keresné és megtalálná az elveszetteket. Befogadná a bajban lévő jövővenyt, az éhezőnek enni adna, a foglyokat meglátogatná, a fázónak átadná köntösét. Magához hívná a bűneiktől és mások bűneitől elcsigázottakat, megfáradtakat. Hirdetné magyarnak, németnek, afgánnak, irakinak, zsidónak, oroszoknak; vallásosnak és ateistának, migránsnak, menekültnek, terroristának az egy, igaz, valóságos és láthatatlan Isten országát, a megtérést, az újjászületés lehetőségét, a Szentlélekkel való betöltekezést. Beszélne arról, hogy a világ és a történelem Ura, az Örökkévaló figyelmeztetésül is engedi ezt a helyzetet, mert Európa újra istentelenné vált. Tanítana arról, hogy a jövővenyt ne követeljezzön, és ne erőszakoskodjon se a lakossággal, se a hatósággal. Hirdetné a nők méltóságát, a szerelem, a szexualitás és házasság szentségét, a munka istentiszteletét. Kijelentené, hogy ma is ő az út, az igazság és az élet mindenki számára. Keményen szólna a hittel visszaélőkről, akik saját céljaikra használják a tőle tanultakat.

Meggyőződésem és tapasztalatom, hogy a fenti felsorolás nem fikció, feltételes mód, hanem valóság, mert Jézus ma is él, Lelke által közöttünk és bennünk van, és az övéi által ma is munkálkodik.

• SZEVERÉNYI JÁNOS

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

KÖTŐSZÓ
Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez,
következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

A magyar tudomány ünnepe az Evangélikus Hittudományi Egyetemen. November 16–17. A megújulás igénye és követelménye nemcsak a reformációra vonatkozik mint mozgalomra és teológiai iskolára, hanem ezek kutatására és tudományos értelmezésére is. Természetes ezért, hogy a reformációra, sőt reformációkra vonatkozó felfogások mozgásban vannak, néha igen gyorsan megváltoznak. Konferenciánk nyolc előadása olyan kérdéseket közelít meg, melyekre a kortárs kutatók a hagyományos megítéléstől igen eltérő válaszokat adnak.

Das Prinzip semper reformari in der Reformationsauffassung. Schnappschüsse aus der Reformationsforschung. Reformationsgeschichtliche Werkstatt am 16. November 2016. Mittwoch um 16.00–18.30 im Hörsaal 10. Moderation: Zoltán Csepregi – András Korányi.

16.00: Wolfgang Breul (Universität Mainz): Martin Luther und die Ehe • 16.40: Maciej Ptaszyński (Universität Warschau): *Esel, Papageien und Parmesan: Herzog Albrecht von Preußen und Reformation in Polen, alte Freundschaften und neue Kommunikationsräume* • 17.20: Pause • 17.30: Szabolcs Varga (Fünfkirchen, Pécs): *Reformation und Katholizismus unter Türkenherrschaft* • 18.00: István H. Németh (Budapest): *Konfessionswechsel oder Zusammenleben: das Schicksal der Kirchen in den königlichen Freistädten*.

A semper reformari elve a reformációértelmezésben. Pillanatfelvételek a reformációkutatásból. 2016. november 17., csütörtök 10.00–13.00, díszterem. Moderál: Csepregi Zoltán és Korányi András.

10.00: Köszöntő (Korányi András rektorhelyettes) • 10.15: Ósz Sándor Előd (Kolozsvár): *Kálvin hatása az Erdélyi Református Egyházban* • 10.40: Kolumbán Vilmos (Kolozsvár): *A reformátori teológia újszerű megközelítése a 18. századi erdélyi eretnekeknél* • 11.10: Szünet • 11.30: Erdélyi Gabriella (Budapest): *A reformáció: a szerzetesség forradalma?* • 12.00: Szabó András Péter (Budapest): *Reformáció és peregrináció* • 12.30: Korányi András: *Az EHE Egyháztörténeti Kutatócsoportjának megalakulása* • 12.45: Csepregi Zoltán: *Belépés a Refo500 Research Consortiumba*.

Részvételi szándékát, kérjük, jelezze – a november 17-re vonatkozó ebédigény megjelölésével – november 10-ig a teologia@lutheran.hu e-mail-címen vagy a +36-1/469-1050-es telefonszámon.

Nyílt nap az egyetemen. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem szeretettel meghív minden érdeklődő középiskolást és gyülekezeti tagot a november 23-án, szerdán délelőtt 9 órakor kezdődő nyílt napra. Jelentkezni november 18-ig lehet az ebédigény megjelölésével a teologia@lutheran.hu e-mail-címen. További információ és részletes program a rektori hivatalban kérhető. Cím: 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.; tel.: 1/469-1050, 20/770-3529; e-mail: teologia@lutheran.hu.

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát november 14-én, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). Dr. Fabiny Tamás püspök bevezetőjét követően Szelényi Iván Széchenyi-díjas szociológus, egyetemi tanár tart előadást *A világ varázstalanítása – a korosodó Weber kétségei a modernitással kapcsolatban* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Próféta a saját hazájában? A Hegyvidék díszpolgárait megszólaltató beszélgetéssorozat november 16-án, szerdán 18 órától folytatódik az Északi Egyházkerület Püspöki Hivatalának épületében (1125 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 24.). A soron következő alkalom vendége Lambert Zoltán protonotárius kanonok, érseki tanácsos, a városmajori Jézus szíve templom plébánosa. A programsorozatot a Hegyvidéki Önkormányzat, az Északi Egyházkerület és a MOM Kulturális Központ közösen szervezi. Védnök: Pokorni Zoltán polgármester; házigazda: dr. Fabiny Tamás püspök; moderátor: Illisz László, az Evangélikus Információs Szolgálat vezetője. A program regisztrációs jeggyel látogatható, amely korlátozott számban áll rendelkezésre. Érdeklődni a püspöki hivatalban lehet az 1/394-2335-ös telefonszámon.

Ökumenikus találkozó. Minden hónap harmadik vasárnapján 17.30-kor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházában (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácsteremben *Az egyház egységéért – az év egészében* gondolat jegyében. A november 20-i előadás témája: *A Pesthidegkúti Ökumenikus Iskola negyedszázada*. Előadó: Csere István igazgató. A teljes liturgiájú, úrvacsorai istentisztelet szolgáltatója dr. Zsigmond Árpád evangélikus lelkész (*Valós megújulási készség, friss lelkiesség*). Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokoláre, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait és barátait is. *Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend*

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve szeretettel várja az érdeklődőket következő disputájára a múzeumba (Budapest V. ker., Károlyi u. 16.). Időpontja: november 24. (csütörtök), 18 óra. Disputapartnerek: Krajcsovics Éva festőművész és Takács Zsuzsa költő. Moderátor: Galambos Ádám evangélikus teológus. Téma: Beszélgetés a művészetről. A rendezvényre a belépő felnőtteknek 600 Ft, diákoknak, nyugdíjasoknak 300 Ft. (A belépő megvásárlói a Petőfi Irodalmi Múzeumot támogatják.) A beszélgetés előben követhető a Pim.hu oldalon is.

Könyvbemutató. Fenyvesi Félix Lajos *Arckok örökidőben* című 56-os kötetének bemutatója november 15-én, kedden 17.30-kor kezdődik a Litea könyvesboltban (Budapest I. ker., Hess András tér 4.). Közreműködnek: Pomogáts Béla irodalomtörténész, Tamáska Péter történész, Szalóczy Pál előadóművész. Az est háziasszonya Bakó Annamária.

A magyar lovas kultúra Széchenyitől napjainkig címmel tart előadást dr. Hecker Walter hipológus, egyetemi magántanár november 17-én, csütörtökön 19 órakor a Kálvin teremben (Budakeszi, Fő u. 159.). Szeretettel várnak minden érdeklődőt a Protestáns Kör szervezői.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. Több mint 30 év referenciával. Bede László, 06-30/943-5089.

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levélcím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Gyászír. Kőszeghy Tamás nyugalmazott lelkészről istentisztelet keretében veszünk búcsút november 12-én, szombaton du. 2 órakor a budahegyvidéki evangélikus templomban (Budapest XII. ker., Kék Golyó u. 17.). „Életem ideje kezében van, Istenem.”

A gyászoló család

Tonhalas tészta

Hozzávalók

40 dkg tészta
(farfalle vagy
penne)
1 nagy vagy
2 kicsi olajos
tonhalkonzervo
1 fej lila hagyma
3 gerezd fokhagyma
3 dl tejföl
15 dkg sajt, lehet
füstölt is
1 csapott evőkanál
liszt
1 citrom
só

Elkészítés

A tésztát enyhén sós vízben megfőzzük. Közben a konzervdobozból a serpenyőbe szűrjük az olajat, majd beleforgatjuk a felkockázott hagymát és az összetört fokhagymát. Mialatt sül, a tejfölt besűrítjük a liszttel. A halkonzervet a serpenyőbe helyezzük, majd ráöntjük a tejfölt, az egészet kicsit pirítjuk, és belefacsarjuk a citrom levét. Az elkészült masszát a leszűrt tésztával összeforgatva, sajttal megszórva tálaljuk.

• M. T. ZS.

Íó étvágyat!

Sárgafejű királyka

Ha megkérdeztek valakit, vajon melyik a legkisebb madár Magyarországon, valószínűleg gondolkodás nélkül rávágja: az ökörszem. Pedig ez az egyébként valóban nagyon kicsi madár egy verseny esetén csak bronzérmes lenne a két királykafaj mö-

gött. Az ökörszem súlya kilenc gramm, ez is nagyon kevés, de a sárgafejű királyka mindössze öt grammot nyomna, ha egy patikamérlegre ültetnétek.

Az apró madárka felül olajzöld, alul piszkosfehér, szárnyán két fehéres sárga látszik. A hím fejétőjén egy hosszanti sáv húzódik, elől citromsárga, há-

tul narancssárga, ezt a „koronát” két oldalról fekete sáv határolja. A tojó fejétőjén ez a hosszanti sáv csak citromsárga. A fiatalok első tollruháján a fejtető szürkészöld, minden színes mintázat nélkül. A hím éneke halk, nagyon magas „czi” hangokkal bevezetett csicsérgés, vonulás idején a madarak „szi-szi-szi” hangokkal tartják a kapcsolatot egymással.

A sárgafejű királyka a lucfenyvesek fészkelője, európai elterjedése is ennek megfelelően alakul. Rendszeresen láttam például az osztrák Alpok vagy a svájci nagy hegyek lucosaiban, de ugyanígy a Felvidéken és Erdélyben is. Hazánkban egyebek mellett az Alpoknál és az Északi-középhegység fenyveseiben költ, a márciusi–áprilisi, illetve az októberi–novemberi vonulás idején viszont az ország egész területén bárhol megfigyelhető. Ilyenkor nem ragaszkodik feltétlenül a tölvelevelűekhez, lombos fákon, bokrokon is keresgél.

A párok évente kétszer, április végén, májusban, illetve júniusban költenek. Fészket lucfenyőn, nem a föld közelében építik, hanem általában magasan, a lecsüngő ágak közé függesztik. Olyan jól eldugják, hogy alulról szinte lehetetlen észrevenni. Anyaga moha, zuzmó és pókhálószővedék, a csészét sok apró pihetollal és szőrszálakkal bélelik puhára. A tojó egyedül kotlik, párja a közelben énekel. A fiókák tizennégy-tizenhét nap alatt kelnek ki, és tizennyolc-huszonkét nap alatt hagyják el a fészket.

A sárgafejű királyka tápláléka apró rovarokból, pókokból és petékből áll. Hazánkban védett, természetvédelmi értéke huszonötezer forint.

● SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Hány tojás van a fészkekben?
2. Milyen súlyú egyetlen tojás?
3. Vajon hogy hívják a másik királykát?

RAJZ: BUDAI TIBOR

A királykák vonulás idején néha az alacsony fenyőágak között bujkálnak, és nagyon bizalmasak, az embert a közelükbe engedik. Próbáld lefényképezni őket, és ha sikerül, a képet küldd be szerkesztőségünkbe. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Megfejtések: 1. Hét-tizenegyz. Körülbelül 0,67 gramm (a madár tömegéhez viszonyítva súlyos). 3. Tüzesfejű királyka.

Hittanórán emléztettem a gyerekeket, hogy vasárnap családi istentisztelet lesz a gyülekezetben. Janka tollat ragdott, és gyorsan felírta a tenyerébe, hogy el ne felejtse otthon megmondani. Ézsaiás könyve 49. fejezetének 16. verséből megtudod, hogy képletesen szólva Isten is hasonlóan cselekszik. Ő a mi nevünket vési a tenyerébe. Nem feledékeny, nem kell attól tartanunk, hogy egyszer csak elfelejt minket. Ezzel a különleges bibliai mondattal azonban felénk akarja jelezni, mennyire fontosak vagyunk számára. Azt szeretné, ha mi sem feledkeznénk meg mennyei Atyánkról és arról a jó rendről, amellyel boldoggá akarja tenni életünket. Sok száz évvel ezelőtt adott Isten egy ma is érvényes emlékeztetőt. Akkor kőbe vésve kapták az emberek, mi a Bibliánkban olvashatjuk. A rejtvényből megtudhatod ennek az emlékeztetőnek a nevét.

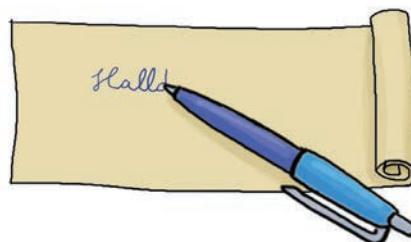
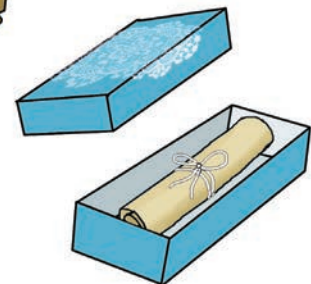
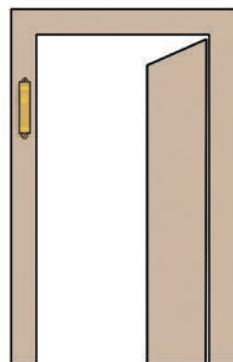
► Téged milyen kérdés foglalkoztat? Ha megírod, a Töprengő szívesen keresi veled együtt a választ.

Mennyei Atyám! Köszönöm, hogy te egyetlen pillanatra sem feledkezel meg rólam. Kérlek, segíts, hogy én is nagyon figyeljek szavadra, örömmel járjak a te utadon.

► Írd be a helyükre a képeken látható dolgok nevét! Ha függőlegesen összeolvassod az azonos színű mezőbe írt betűket, megtudod, hogyan nevezzük az Isten által az embernek adott emlékeztetőt. A helyes megfejtést szerkesztőségünk címére beküldők között jutalmat sorsolunk ki. Neved mellett az életkorodat is tüntesd fel!

► Keresd ki Mózes 5. könyvének 6. fejezetéből a 4–6. verseket. Írd le egy papírra, tekerd össze! Készíts egy kis dobozt! Ez lesz a kis tekercs tartója. Ehhez hasonló emlékeztetőt helyeztek el régen Izrael fiai a házukban. Isten azt kéri ebben a mondatban, hogy a szavát minden írásnál inkább őrizzük a szívünkben.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 13.) *Pajzsa leszek ennek a városnak, és megszabadítom önmagamért.* 2Kir 19,34 (2Tim 2,19; Mt 25,31–46; Róm 8,18–23[24–25]; Zsolt 51) Hívó evangélikusként a legnagyobb megtapasztalásunk lehet abban, ha a köszönési formulánkat nemcsak formalitásként használjuk, hanem valóban hittel és átérzéssel valljuk, hogy erős várunk nekünk az Úristen. Olyan erő és olyan pajzs a mindennapok nyilai és támadásai közepette, amely nem omlik össze, nem bizonyul kevésnek, és nem hagy minket magunkra. Mert ő valóban a mi megszabadító Istenünk tud lenni!

Hétfő (november 14.) *[Isten] ezt az ígét küldte Izráel fiainak, amikor békességet hirdetett Jézus Krisztus által. Ő a mindenség Ura!* ApCsel 10,36 (3Móz 10,3; Mt 7,21–27[28–29]; 2Pt 1,1–11) Sokszor masszív merevség van bennünk, mint Péter apostolban volt, akinek Isten megtanította, hogy senkit se mondjon közönségesnek vagy tisztátalannak. Így nekünk is meg kell látnunk, hogy „nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené” (Róm 9,16), vagyis sokszor másként alakulnak hitünk dolgai, mint ahogy mi elképzeljük. Isten gyakran olyan emberek által nyilvánul meg, akikről nem is gondolnánk. Számtalanszor megszegyenülünk mi magunk is, amikor konfliktusok árán is csak a saját igazunk után futunk. Isten pedig a békesség Istene, aki sokkal bölcsebben kormányoz mindenedet.

Kedd (november 15.) *Közben kérték [Jézust] a tanítványai: Mester, egyél! Ő pedig azt mondta nekik: Nekem van mit ennem, amiről ti nem tudtok. A tanítványok egymást kérdezték: Valaki talán hozott neki enni? Jézus ezt mondta nekik: Az én eledelem az, hogy teljesítem annak akaratát, aki elküldött engem, és bevégezzem az ő munkáját.* Jn 4,31–34 (Zsolt 119,6; Jn 3,17–21; 2Pt 1,12–21) Csodálom, amikor kisfiam, belefeledkezve a játékba, csak órák múltán veszi észre, hogy testi szükségletei is vannak. Ha a játékba, a munkába így bele lehet feledkezni, hát hogyan lehetne Isten dolgainak cselekvésébe! Bárcsak minél többször ajándékkul kapnánk ezt a „flow-élményt”, hogy Istennel lenni, benne és általa munkálkodni mindennél örömtelibb, testet-lelket betöltő élmény!

Szerda (november 16.) *[Jézus Krisztust] szeretitek, pedig nem láttátok, őbenne hisztek, bár most sem látjátok, és kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek.* 1Pt 1,8 (Zsolt 5,12a; Lk 13,[1–5]6–9; 2Pt 2,1–11) A kísértések közepette a mi tűzben kipróbált

arany hitünk az, amely képes megtartani bennünket Krisztus Jézusban. Ahogyan az első keresztyének idejében lehetséges volt a hitnek a meg- és átélése az ember teljes valójával, úgy ma is lehetséges, hogy Isten Fia ne csak egy tantétel, egy dogma legyen számunkra, hanem élő és személyes valóság. Mint egy igen jó barát, aki közel van hozzánk (ApCsel 17,27), akinek megtapasztalásakor örvendezhetünk. „Marana tha!” (1Kor 16,22)

Csütörtök (november 17.) *[Isten] láthatatlan valóját, azaz örök hatalmát és istenségét meglátja alkotásain az értelem a világ teremtésétől fogva.* Róm 1,20a (5Móz 10,14; Lk 15,1–10; 2Pt 2,12–22) Isten egyetemes kinyilatkoztatása számunkra gyermeki rácsodálkozást okoz, ha nyitott szemmel járunk-kelünk e világban. Ha nemcsak a saját bajaink töltik be a tudatunkat, hanem el tudunk merülni a teremtett világ csodálatában. Itt is a gyermekekről kell példát vennünk (Mt 18,3): ahogyan egy-egy virág vagy tenyérbe vett hópihe örömet szerez a legkisebbeknek, úgy kellene nekünk is meglátni minden egyes napon a minket körülvevő környezet csodálatos voltát. Az egészen egyszerűt és az egészen csodálni valót, a láthatót és a láthatatlant!

Péntek (november 18.) *A Lélek segít a mi erőtlenségünkön. Mert amiért imádkozunk kell, nem tudjuk úgy kérni, ahogyan kell, de maga a Lélek esedezik értünk kimondhatatlan fohászokkal.* Róm 8,26 (Ézs 38,14b; Zsid 13,17–21; 2Pt 3,1–9) Olyan jó tudnunk, hogy Isten az, aki munkálja bennünk „mind a szándékot, mind a cselekvést az ő tetszésének megfelelően” (Fil 2,13). Hiszen oly sokszor „felejtünk el” imádkozni. Talán mozog a szánk, de mintha a falakról hullana vissza szavunk. Messze kerülünk Isten erejétől, próbatételek súlya nyom, kísértések szele sodorja hajónkat messze az Úrtól. S mégis van menedékünk, kiálthatunk a süllyedő Péter szenvedélyével: „Uram, ments meg!” (Mt 14,30) Eljut az Úrhoz a fohászunk, hiszen van támogatónk, szószólónk az Atyánál (1Jn 2,1), hogy ne csak a magunk erejére kelljen támaszkodnunk!

Szombat (november 19.) *Aki pedig az Úrral egyesül, egy lélek övele.* 1Kor 6,17 (Ézs 8,19; Jel 20,11–15; 2Pt 3,10–18) Lenyűgöz, ahogy az apostol fogalmaz. Hogyan lehetséges, hogy a porból vétetett és az Örökkévaló ily közel kerülhet egymáshoz? Nemcsak hívős távolságtartással, hanem a legbensőségesebb kapcsolatban, amelyet ember átélhet e földön. Mily igen kiküszöbölhetetlen és kinyomozhatatlanok az Isten útjai! (Róm 11,33)

● BUDAY ZSOLT

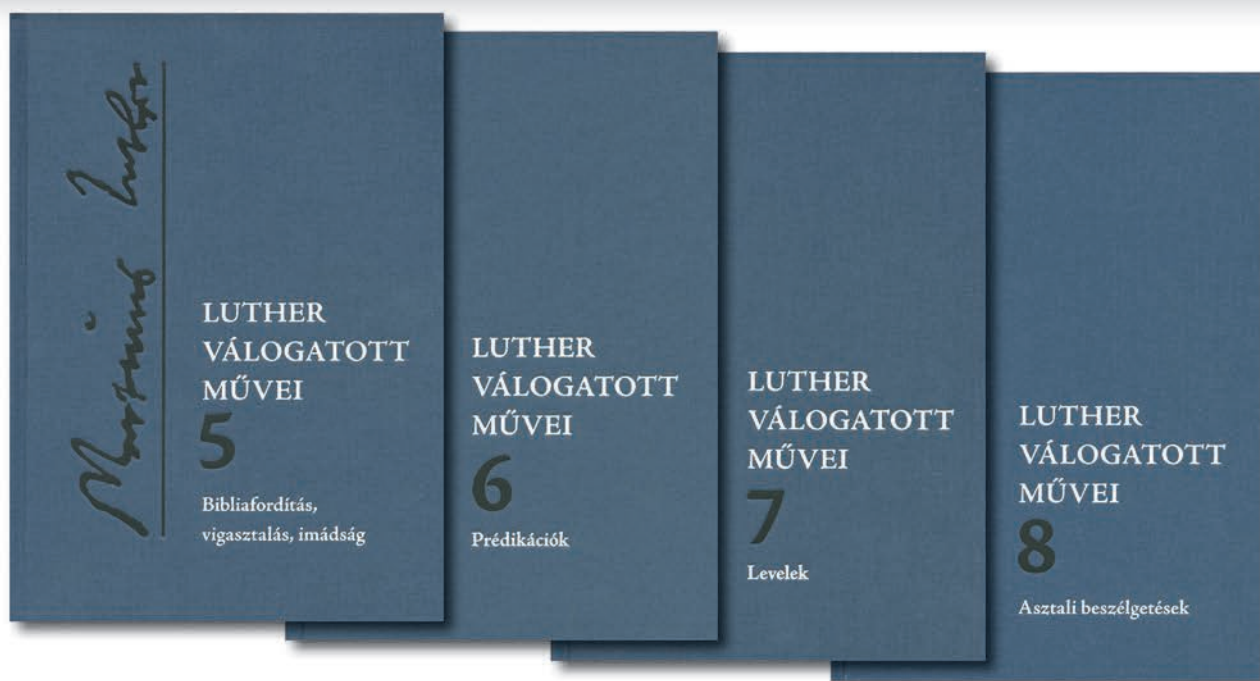
Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu • Előfizetés: kiado@lutheran.hu
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermekeknek (keszniegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: KISS TAMÁS.

Ára: 450 Ft

REFORMÁTORI ALAPMŰVEK

4990 Ft

LUTHER VÁLOGATOTT MŰVEI

A Magyarországi Evangélikus Egyház 2017-re irányuló legnagyobb vállalkozása Luther Márton válogatott műveinek új, tudományos igényű magyar kritikai kiadása tizenkét tematikus kötetben. A reformátor műveinek német nyelvű sorozatával kapcsolatban az úgynevezett weimari kiadásra tekintettel tudnia kell az olvasónak, hogy annak több mint száz kötetéhez képest még mindig csak válogatásról beszélhetünk.

Magyarországon Luther műveinek sorozatszerű kiadása először és mindeddig utoljára a 20. század elején jelent meg, a Luther Társaság gondozásában. A Masznyik Endre (1857–1927) egyháztörténész, pozsonyi teológiai tanár által szerkesztett nagy ívű sorozat évtizedeken keresztül alpműnek számított. A négyszázadik évfordulóra készült hatkötetes kiadvány jelentőségét megbecsülve az újabb kutatások alapján a válogatás szempontjait meghaladottnak kell tekintenünk. Azokat ugyanis meghatározta a magyarországi protestantizmusnak a katolicizmussal folytatott küzdelme. A rendszerváltást követően – elsősorban a Magyarországi Luther Szövetség munkája nyomán – a reformátor számos irata látott ugyan füzet vagy könyv formájában napvilágot, de átfogó kiadási koncepcióról nem beszélhettünk. Örömmel tesszük most le egyházunk asztalára az elsőként elkészült válogatáskötetet. Reménység szerint ez nemcsak az egyházi közvélemény, hanem világi érdeklődők számára is komoly segítséget nyújt a reformátor életművének megismeréséhez, továbbá egyházunk megújulásához és a hazai szellemi élet gazdagításához.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK

A WWW.LUTHERKIADO.HU/BOLT OLDALON

Evangélikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a

Nyitva tartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között

www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési cím: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Olvass újságot határok nélkül!

Azonnal elérhető online lappiac

DIGITALSTAND

digitalstand.hu